



ՆԱԲԱՐԱՐԵՐ

16րդ ՏԱՐԻ.—ԹԻԻ 29. (568)

19 ՕԳՈՍՏՈՍ 1903

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Շրջ Երջանկաւ Տարեկարճ Գահակարտ. քան

Ռուսահայ Եկեղեց. Կաթողիկոսութեան Խնդիրք (Մասնաւոր Թղթակցութիւն «Ծաղիկ»-ի) Թ. Գ. Ս. Ս. Ս.

Բարեկեց. ու Գաղափարներ Սկզբնական

Արձակուրդի Խորհրդածութիւններ Ս. Գ. Ս. Ս.

Գաղափար մը (Պատմութիւն)

ՏՕՄԻՆՈ

ՄԱՌՈՑՈՒՄԻ ԷՋԵՐ

Խորով և Մարբուհի (Բ.)

Գաղափար ՄԷԶ (Մասնաւորներ)

Լեւոն Գրիգորեան

ՆՈՐ ԳԻՐԵՐԵՐ

Օտար Հրատարակութիւնք

ԵՐԵՒԱՆ

ԼԵՎԱՆՆԵ ԲԱՅԵՐԸ

Նամակներ Եղբորդիկան՝ Արմինէին

Մ. Կ. ՄԱՍԻՍԻԱՆ

ԱՊՍԷՐՈՒՄԻՆԻՍՏԻՆԵ ԲԱՅԵՐԸ

Հրդեհի Ընկերութեանց Միջնորդները

Հրդեհի Ապահովագրութեանց Ընդհ. Պայմաններ

«ԾԱՂԻԿ»-Ի ԹԵՐԹՈՒՆԸ (Տ)

Հոգաւոր Մարդոց Սիրային Արկածները

Է. Ճ. ՀԱՐՏԻ

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել Խ Մ Բ Վ Գ Ի Ռ Ի Թ Ե Մ Ն Կալարա, Բուրժուցլու Խան քիւ 7

درعالمده غلطهده قورشونلو خاتمهده نومرو ۷ زاغیک

RÉDACTION DE LA REVUE „DZAGHIK“ Kourchoum Han, N. 7, Galata, Constantinople.

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՊԻՏՈՅԻՑ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1886ԻՆ

ձեռք պէյ խան քիւ 8, Կ. Պոլիս

Ա. ՏԻՐԱՏՈՒՆ

ՆԱՏԵՂԻ

{ Լեւոնի և Ժուլիայի ֆրանսական ընտանիքի և թղթերու և ն. ֆրանսական ձեռքի և ոտքի լուսանկարչական գործիքներու և Ս. Բ. Լ. տեսակ պարզ և ընտիր քարթոններու և գեղերու, և լին, և լին:

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԱՏԱՄՆԱՐՈՒԺԱԿԱՆ ՊԻՏՈՅԻՑ ԱՆԴԼ. ԱՇ ԷՆՏ ՍԸՆՍ ՏԱՆ

(26)

1—52

ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ԵՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԴՈՅՆ ԱՊԱՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻՔՐՈՐԻԱ ՏԸ ՊԵՐԼԷՆ ԱՊԱՀՈՎԱԴՐԱԿԱՆ ԱՄԵՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԳՈՐԾԱԴՐԷ ՈՒՆԻ ԿԵԱՆՔԻ, ՕԺԽԱՐ, ԱՐԿԱԺԻ, ԵՄԱՆԶ ԹԻՆՅԱԿԻ ԶԻՆԴԵՐ

**VICTORIA
DE
BERLIN**

ՎԻՔՐՈՐԻԱ ՏԸ ՊԵՐԼԷՆ ԿԵԱՆՔԻ ապահովագրութիւններ ունի թէ՛ բժշկական քննութեամբ և թէ՛ առանց բժշկական քննութեան Առանց բժշկական քննութեան եղած կեանքի ապահովագրութիւններուն վճարումները չարաթական մասնավճարներով տեղի կ'ունենան, սկսեալ 5 զրուշէն

Ապահովագրեալ գումար 1902ին

Ֆր. 1,244,457.577

Պահեստի գումար 1902ին

» 451,284,214

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆԵՐԸ

Օսմ. կայս. Պանքա

Քրիտի Լիոնէ

Լիազօր Ընդհ. Ներկայացուցիչ ՄԻՀՐԱՆ ՍԻՆԷՄ ԳԱԼՅԱՅԵԱՆ

Պոլիս, Գաղղրեքողլու խան, քիւ 45 եւ 45 Ե.

Հաստատուած 1853 20 տեւաւին ար. քայական հրովարտակով և ուղղակի կա. ռավարութեան հսկողութեան ներքեւ:

(1)

7—52

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱԳԱՆԱՆ



Ձեռքի, ոտքի ու ոտքի եւ մեքենայի միանգամայն մեքենաներ կը գտնուին :

ՍԻՆԳԵՐԻ մեքենաները կը ծախուին մի մի օյն Սինկեր Ընկերութեան վաճառատանց մէջ՝

ԵՐԱՊԵՏԱՆԻ ԿԱԶՄԱՐԹԱՆԻ

(9) 7—52

- | | |
|---------|---|
| ԲԵՐԱ. | { 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշալի դէմ, Թ. 343 եւ 343 կրկին՝ |
| | { 2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիւսին դէմ. |
| ԿԱԼԱԹԱ. | { 1. Սինկեր խան, Թիւնէլին ետեւ. |
| | { 2. Փարաքէօյ, Թրամվէյին կայարանին դէմ. |
| ՊՈԼԻՍ. | { 1. Ուլլիթան Համամ, Թ. |
| | { 2. Ուլլիթան Պլազիտ, Թրամվէյի կայարանին դէմ, Թ. 13. |
| ՍԱԻՏԱՐ. | Չարչը Պօլու, Թ. 120. |

Դասերը եւ նորոգութիւնք ձրի.

Կասաբէալ Երաւաւորութիւն:

Մասնաձեւերը գաւառաց բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կա-
րի մեքենայի մնայ, բայց էակտն կէտն է լա-
մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ մե-
քենայ մը անթիւ եւ անհամար ծառայու-
թիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ դէշ տե-
սակէ մեքենայ մը անվերջ զգոհութեանց
եւ տագնապի ազդիւր մըն է :
Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՝

ՍԻՆԳԵՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱԶՄ. ՓԱԼԱՏԱՆ

The Singer Manufacturing Co

մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ա-
մէնէն աւելի կատարելագործուածը, հաս-
տատունը եւ զիւրագործածելին ըլլալուն՝
բովանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինկերի
մեքենաները կը գնէ :



ԳԱՐԱԳԱՆ ԵՂԲԱՐԲ

Վաճառատուն Երմեալ 1874թ

Մեծ Մթերսանն

Հոսանքարդական պիտուից

Գույե Գաբու 675—677

Սիւրբ Քիւրի ԲԱՍԼ

Բերս, Մեծ փողոց 398

Արծաթի Ժէլաթին-Պրո-

միւրով լաւանքը եւ թուղթեր

A. Lumière & ses fils

Ilford & Barnet

Ամէն վաճառանիւղ օգտէք-

թիւներ, իօգտէնի քրտաք-

ներ եւ ֆիլմեր

Աշխատութիւնք

ամառաւորներու համար

(19) 5—13

Սինկերի Ընկերութեան կերպով փաշա-
տեղին կը գտնուի Բերս, Մեծ փողոց,
Թ. 343 եւ 343 կրկին, Սարգիս Պէլ
Տիւրքուրի տանը :

ԲԱՆ ԶՐԱԳՈՅՆ ԼԵՐԺԻ ԸՆԴ

(ՊԱՐՏԻԶԱԿ)

Վարժարանիս նպատակն է տալ միջ-
նակարգ հիմնական կրթութիւն մը, հե-
տեւելով Անգլիական ու Ամերիկեան նոյ-
նորինակ Հաստատութիւններու (High
School) ծրագրին : Նոյն առիւն ալ, սա-
կայն, նկատի առնելով երկրին պահանջ-
ները՝ մասնաւոր խնամք կը օտարախ տոհ-
մային ու Պետական լեզուներու եւ դրա-
կանութեան, ինչպէս նաեւ ֆրանսերէնի :
—Ամէնէն պղտիկ կարգերէն սկսելով՝
կարգ մը դասեր կ'աւանդուին անգլիերէն
լեզուով, որպէս զի բոլոր աշակերտները
կանոնաւոր ընտելանան Անգլիերէնի : Տնո-
րէնը Տ. Բ. Զէյնալըս կ'աւանդէ տոմա-
րակալութեան դասը, որ մասնաւորապէս
կը յարկարգնէ ընթացաւարտներու գործ-
նական կեանքի : — Առողջապահութեան
դասը կ'աւանդէ վարժարանին բժիշկը որ
միանգամայն մօտէն կը հսկէ բոլոր աշա-
կերտներուն առողջութեանը վրայ : — Գի-
տական ճիւղերու դասախօսութիւններն
արգիւնաւորելու համար՝ վարժարանը ու-
նի պիտանի ու անհրաժեշտ գործիքներու
ընտիր հաւաքածոյ մը :

Նորակառոյց նպատակայարմար շէնքը
եւ նորոտաց ընդարձակ հողերը՝ ամէն
ժամանակէ աւելի նպատաւոր են աշա-
կերտներու հանգստութեան եւ առողջու-
թեան, գեղը ըլլալով արդէն հանրաժա-
նօթ իր մաքուր օդովն ու գեղեցիկ տե-
սարաններովն :

(7)

7—13



ԿՐԱՄՈՅՈՆԻ Նորաշուար միակ զործին
խօսող եւ երգող ճիշդ բնական ձայնով
շինուած ԿՐԱՄՈՅՈՆԻ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵ-
ՐՈՒԹԵԱՆ կողմէ : ԿՐԱՄՈՅՈՆԻ իր կեղծե-
րէն կը զանազանութիւն աշխուր կատարելա-
պէս կ'արտայայտէ մարդուն բնական ձայնը :

Կրամոնիոնի ներկայացուցիչ Թուրքիոյ
համար S. WEINBERG Բերս, Մեծ-Փողոց,
Թիւ 474 :

Մեծ զանազանութիւն ամէն լեզուէ եւ
տեսակէ եղանակաց լաւանքներու : Դաւառ-
ներէ յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին :

(16)

5—52

AU TIGRE

ԱՇԽԱՏԱՆՈՅ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿՕՏԻԿՆԵՐՈՒ

Ս. ՔՐԻՍՏՈՓՈՒԼՈ ԵՒ ԸՆԿ.

Բերս, Մեծ-Փողոց, Թիւ 246, Կողքաւ Սեւալին դէմ
Տիւրքալք եւ Տեւալք :

Մի՛ գնէք Ձեր կօշիկները, առանց ան-
գամ մը հանգիւղելու վաճառատունս, ուր
պիտի գտնէք ամէնէն աժան, զիւրապիւն
եւ վերջին նորաձեւութեամբ ամէն տե-
սակ կօշիկներ :

Ձերդ՝ յարգանքը

Ս. ՔՐԻՍՏՈՓՈՒԼՈ ԵՒ ԸՆԿ.

Յ. Գ.

Արանց համար	բո	կրտէ	կոճակով	60	դր.
»	»	»	»	կապով	60 »
»	»	»	»	լուսթրին պօթ	60 »
»	»	»	»	ամեր. վիտլիա կոճ.	60 »
»	»	»	»	»	կապով 60 »

Չափու վրայ շինուած կօշիկներու հա-
մար փոքր տարրերութիւն մը կ'առնուի :
(24) 2—15

Ս Ր Մ Ո Ն Թ Է Լ Ե Ա Ն

Առաջնակարգ Գերմանի

Արանց համար հալու վրայ ամէն տեսակ
Չգետներու

Դիւրամատչելի գիներ եւ պայմաններ

Պղին, Հաճորուլո խան Թիւ 45

1—8

ՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ի ԲԱՆԿԱԼԹԻ

47րդ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Վարժարանն հաստատուած է 1857ին. նպատակն է՝ աշակերտաց տալ կրօնական, բարոյական եւ գիտնական կրթութիւն մը: Վարժարանի վարչութիւնը՝ Վիեննայի Մը-խիթարեանց ձեռքն է: Ուսուցչական մար-մինը (corps enseignant) որ կը բաղկանայ Միաբաններէ եւ վկայեալ արտաքին ու-սուցիչներէ, պիտի կազմեն այս տարի 24 հոգի: Ուսմանց ծրագիրն է՝ արդի երկ-րորդական դպրոցներու (école secondaire moderne) յատուկ յառաջագործ, որ կը հա-մապատասխանէ գերմանական յաշակա-ն դպրոցին (Realschule) յառաջագործին. բայց ըստ կարգի յարմարցուած է այս ծրագիրը միջավայրի պիտոյից: Վարժարանին կա-տարեալ ընթացքն աւարտող աշակերտ-ները կրնան շատ դիւրութեամբ եւ ա-ռանց քննութեան Եւրոպայի ու եւ Եւրո-պայի վարժարանն յաճախել՝ ուսմանը շարունակելու համար (ինչպէս ունինք ա-շակերտներ ի վիեննա, Զուրիցերիա եւ ին.) եւ կամ կրնան վաճառականութեան ձեռ-նամուխ ըլլալ: Աւանդուած լեզուներն են՝ Հայ. Տէկ. Գաղղ. Գերմ. եւ Անգլ. (վեր-ջին տարիները): Գաղղիներէն լեզուն գործ-նականապէս սորվելու համար՝ աշակերտ-ները պարտաւորեալ են միշտ նոյն լեզուն խօսելու, եւ իրենց վրայ պիտի հսկեն գաղղիացի Մարիսիներ, գործը լատի-պէս բերել տուաւ վարչութիւնն Բարիզէն: Այս տարի 5 պիտի ըլլայ ասոնց թիւը: Ամէն ամիս ծնողաց կը զրկուի համեմա-տական ամսացուցակ մը, որուն մէջ ման-րաման կը նշանակուի աշակերտին բա-րոյական եւ ուսուցչական վիճակը, իւ-րաքանչիւր դասերու մէջ ասած նիշերը եւ ին.: Վարժարանն կը դնուի ընդար-ձակ ծառայից պարտէզի մը մէջ. ունի իր յատուկ բժիշկն ու իր դեղարանը: 1903-1904 դպրոցական տարին պիտի սկսի Սեպ-տեմբեր 1/14 ԲՆ օրը: Դպրոցամուտի քննութիւնները պիտի կատարուին Օգոստ. ամսոյն 29ին եւ 30ին, իսկ դասերը կը սկսին կանոնաւորապէս Երեքշ. օրը՝ Սեպտ. 2ին: Հրատարակուած է վարժարանիս Ծրգ աղեղեկագիրը: Վարժարանիս նկատմամբ ընդարձակագոյն տեղեկութիւններ ուզողը, թող զիմէ վարժարանի վարչութեան՝ (Երկ. Ուրբ. եւ Շաբաթ օրերը):

Թոշակ տալեկան ամենայն ծախիւք
Գիշերօթիկներու համար՝ 30 Լ. Օ.
Ցորեկօթիկներու » 20 » »
Արտաքիններու » 10 » »

Վարչ.

ԳԱԲՐԻԷԼ Վ. ՄԵՆԵՎԻՇԻԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԲԱՆԿԱԼԹԻ

P. GABRIEL Dr. MENÉVICHIAN
Constantinople, Pancaldi

(23)

2-5

«ՄԱՐԺԱՆԳԱՆ»

10 ՓԱՐԱ

10 ՓԱՐԱ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ

ԱՄԷՆ ԱՌԱՌՈՏ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿԷ քաղաքական, ազգ.,
գրական, առեւտրակ. յօդուածներ, տե-
սութիւններ, քրոնիկներ, թղթակցութիւն-
ներ եւ օրուան ամենէն քարմ լուրերը:

Ներքին, Արտաքին, Հեռագիր

Տեք եւ Տնօրէն ՏԻԳՐԱՆ ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ
Ն. 20, Պապը Ալի Ճատտէօի, Կ. Պոլիս



ՄԱՐԺԱՆԳԱՆ
ՄԻՋԵՔ
ՇՊԻՏԻ ՏԱՄ

ՄԱՐԺԱՆԳԱՆ
ՄԻՋԵՔ
ՇՊԻՏԻ ՏԱՄ

ՀԱՅ ՍՆՏՈՒԿՃԻ ՄԱՔՍՈՒՏ ԳԸԼԸՃՃԵԱՆ

Էսկի-Ջապրիէ

Ճամբորդներու համար 50% զեղչ
Ամուրիներու համար 100% զեղչ
Աղջիկներու համար 50% զեղչ
Չորս անգամ կարգուողներուն

ՁԵՐԻ

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Կ. Պոլիս Մերձագ. փողոց քիւ 57

Նոր Տպուած Դասագիրքեր

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ Բ. ԳԻՐԳԸ, Հարպիկ
Կերականէն ետքը ընթերցման եւ մա-
թուր Հայերէն խօսակցութեան վարժու-
թեան համար ամէնէն յարմար գիրքը:
Գին 60 փարա:

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Մանկապարտէզի Մաղ-
կոցի Տղոց Կ'ուսուցանէ կարգալ, գրել,
դժել, երգեր, խաղեր, առական եւ
հանելուկներ: Նոր տիպ խոշորագիր:
Գին 50 փարա:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ Գ. ԳԻՐԳԸ, կամ
Զրուցատրական Նոր Ընթերցարան, գրու-
ցատրական դրութեամբ կ'ուսուցանէ կար-
գացածը պատմել, կը բովանդակէ ընտ-
գիտական, իրադիտական, աշխարհադ-
րական, քերականական եւ այլ գիտելիք-
ներ: Գին 3 դրուշ:

ԳՈՀԱՐՄԱՏԵՆԻԿ Հայ տղոց, կը պա-
րունակէ հրահանգիչ, Բարոյական, Նկա-
րագրական, Բանաստեղծական, Վիպական,
Պատմական, Տեղագրական, Իրադիտական
հատուածներ իր տեսակին մէջ բոլորովին
նոր գիրք մը: Գին 5 դրուշ:

ԳԵՂԵՏԻԿ ԶԲՈՍԱՐԱՆ ՏԱՃԱԽՈՍ
ՏՂՈՑ կամ վարժութիւն հայ խօսակցու-
թեան եւ ընթերցման Ա. Տարի Բերական-
նէն ետքը տաճկախօս տղոց կարգալու
գիրքը: Գին 100 փարա:

ԳԵՂԵՏԻԿ ԶԲՈՍԱՐԱՆ ՏԱՃԱԽՈՍ
ՏՂՈՑ կամ վարժութիւն հայ խօսակցու-
թեան եւ շարագրութեան Բ. Տարի Այս
երկու գիրքերը կը բաւեն տաճկախօս
տղայ մը հայախօս բնելու: Գին 3 դրուշ:

Վ. Յ. Մարգարեանի միւս գործերն
են, Սիրուն Զրուցարան, Արժամատենիկ,
Ոսկեմատենիկ, Մանկավարժական Քերա-
կանութիւն Ա. Բ. Գ. մաս պատկերներով
ուսանելի իրադիտութեան դասեր, պատ-
կերագրութիւն, մանկավարժական թուաբա-
նութիւն եւ ամենէն աւելի տարածուած
Հարպիկ Քերականն են. նախ մեծա-
քանակ պատրաստ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԳՐԱ-
ՏՈՒՆԸ:

3-4

ԿԱՏԸԳԻՒԴԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱ-
ՐԱՆԸ պիտի բացուի Սեպտ. 2ին (Ն. Տ.)
նորեկն երու մասերի քննութիւնները պիտի
կատարուին Օգոստ. 29ին եւ 30ին (Ն. Տ.):
Աշակե (աներու) ուսուցչութեան, բարոյա-
կանի, կրթութեան ու դպրոցին կարգա-
պահութեան վրայ խստիւ կը հսկուի Ամսէ
ամիս տղայոց ուսումնական յառաջգիւ-
թեան ու բարի վարքի վիճակագրոյցը պիտի
զրկուի ծնողաց: Կ'աւանդուին Տաճկ.
Հայ., Գաղղ., Գերման., Իտալ. եւ Անգլ.,
լեզուները: Գաղղ. եւ Գերման. լեզուներ-
ուն գործնական մասը դորապնելու հա-
մար, յատուկ դաղղիացի եւ գերմանացի
հսկողներ կան դպրոցին մէջ: Դպրոցին
աշակերտներէն ուսմամբ ու բարի վար-
քով ընտրուներն ու արժանաւորները կ'անց-
նին Վենետիկի Մ. Ռաֆ. վարժարանը:
ուր կրնան յաճախել Ակադեմիան ու
բարձրագոյն վարժարանները, կամ կը
զրկուին Բաւարիոյ եւ ուրիշ Համալսարան-
ները: Առաջիկայ (1903-4) տարւոյն հա-
մար ձրիավարմանը թիւը յրացած է:

Գիշերօթիկներու տարեթոշակն է 25
օսմ. օսկի:

(25)

1-5

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900



ԾԱԶԻՎ



ՆԱԲԱՐԱՐԵՐՐ

16^{րդ} ՏԱՐԻ.—ԹԻՒ 29. (568)

19 ՕԳՈՍՏՈՍ 1903



27^{րդ} ԵՐԶԱՆԿԱԻՏ ՏԱՐԵԴԱՐԶ ԳԱՅԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻԻԼ ՀԱՄԻՏ Բ. ԽԱՆԻ

ՎԵՀԱՊԱՆԾ ԻՆՔՆԱԿԱԼԻՆ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ

ԳԹԱՌԱՏ ՀՕՐ՝ ԱՄԵՆԱԶԳԻ ՀՊԱՏԱԿԱՑ

Օսմանեան մեծածառալ Կայսրութեան բովանդակ տարածութեան վրայ՝ այսօր արտակարգ փայլով եւ ընդհանուր հրնուանով կը տօնուի Գահակալութեան տարեդարձը՝

ՎԵՀԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻԻԼ ՀԱՄԻՏ Բ. ԿԱՅՍԵՐ

որ իբր գրառաս Հայր՝ հպատակաւ Վեհապետ եւ իմաստուն քաղաքագէտ, նախ իր հպատակաց եւ յետոյ ամբողջ աշխարհի երախագիտութիւնը, հաւասարմութիւնը եւ յարգալի հիացումը գրուած է։

Օսմանցիներու մեծափարքամ Կայսրութիւնը իր բոլոր հպատակներով շատ բան կը պատրի նորին Վեհափառութեան հայրաւիրական խնամքներուն եւ իմաստուն վարչութեանը։

Օսմանեան Կայսրութեան մէջ, բոլոր հպատակ ժողովուրդները եղբայրական սէր կապով մը գոյուած իրարու, հաւասարմական եւ երախագիտական միեւնոյն զգացումները կ'արտայայտեն իրենց Օգոստափառ Կայսեր, շնորհակալութեամբ յիշելով բոլոր այն բարիքները զորս իրենց կը վայելեն իրենց հանճարեղ Վեհապետին Բարձր հովանաւորութեան տակ։

Արդարեւ, ոչ մէկ ասէն Թուրքիա այսչափ նշանաւոր դիւր մըն էր բռնած բովանդակ Եւրոպայի մէջ, թէ՛ իր զինուորական հզօր կազմակերպութեամբ, թէ՛ ելմական արգասաւոր վիճակով, նարսարուեստներու յարանուն յառաջդիմութեամբ, հաղորդակցութեանց միջոցներուն դիւրանալովը, երկարուղիներու շինութեամբ եւ ժողովրդեան մշաւոր զարգացմամբ, որչափ այն երջանկաբեր օրէն ի վեր ուր Ն. Վ. ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻԻԼ ՀԱՄԻՏ Բ. ԿԱՅՍԵՐԸ Օսմանեան Վեհապետն Գահը բարձրացաւ։

ԾԱՂԻՅ իր բոլոր աշխատանքներով այս առթիւ կը ձայնակցի բովանդակ Մամլոյն արձանուէր խընդակցութեանց եւ իրեն նուիրական պատրի կը համարի գոչել միլիոնաւոր ժողովուրդներու հետ։

ԿԵՑՑԷ՛ ՅԱԻԵՐԺ ԿԵՑՑԷ՛

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ԻՆՔՆԱԿԱԼԻՆ ԹՈՒՐԿԻՈՅ

ԱՊՏ-ԻԻԼ ՀԱՄԻՏ Բ. ԽԱՆԸ ՂԱԶԵՐ

ՌՈՒՍԱՅԱՅՈՑ

ԵԿԵՂԵՅԱՊՈՏԿԱՆ

ԿԱԼՈՒՍԾՈՑ ԽՆԴԻՐԸ

(Մասնաւոր քղաքաւորական ծաղիկ)

Յուլիս 31, Թիֆլիս

Ամբողջ Անգղիկոսական հայ, շրջաններում ընդհանուր խօսակցութեան առարկայ է այժմ Հայոց Եկեղեցու գոյքին վերաբերեալ միջնորդական կոմիտեի կարգադրութիւնն որը արժանացաւ բարձրագոյն հաստատման:

Ըստ այդ կարգադրութեան, որ տեղի ունեցաւ յունիս 12, 1903 թ., Ռուսաստանում գտնուող Հայ-Լուսաւորական եկեղեցիներին, վանքերին ու բոլոր հոգեւոր հաստատութիւններին պատկանող ամբողջ գոյքերի կառավարութիւնը՝ պիտի վերցնուի Հայ-Լուսաւորական հոգեւոր իշխանութեան ձեռքից եւ կենդրոնացուի կառավարչական կենդրոնական հիմնարկութիւններում, աւելարժ գոյքը՝ պետական կալուածքների նախարարութեան մէջ, իսկ շարժականները՝ ներքին գործերի նախարարութեան մէջ: Թէպէտ եւ կարգադրութեան մէջ ասուած է, որ այդ գոյքը շարունակելու է մնալ Հայոց եկեղեցու սեփականութիւն, այսուամենայն իսկ ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ, որ Ռուս կառավարութիւնը ձեռք է դնում այդ գոյքի վրայ եւ մօտ օրերումս նրան վերցնելու է ամբողջովին, զրկելով մեզ նաեւ սեփականութեան իրաւունքից: Ես ամենահաստատ ազգայնական տեղակայաց, որ միջնորդական կոմիտեի ժողովում վէճ էր բարձրացել՝ զրկել Հայոց եկեղեցին սեփականութեան իրաւունքից, եւ միայն շնորհիւ եւ մտական նախարարի, Վիտտէրուսի ընդդիմադրութեանը, ներքին գործերի նախարարը, Ֆոն-Պլեյստին ստիպուեցաւ սահմանափակել կարգադրութիւնը միայն ինչ վերաբերում է կառավարութեանը, թէպէտ այն էլ պիտի ասել, որ secularisationը որոշուած է սկզբունքով եւ գործա իրագործուի ժամանակի հարկ է, գուցէ մի քանի տարիներ, ոչ աւելի: Յայտնի եղաւ նաեւ այն, որ նախարարական ժողովում, ներքին գործերի նախարարը յայտնեց այն միտքը, որ այդ կարգադրութիւնը մեծ տպաւորութիւն չի գործելու Ռուսահայերի վրայ եւ սոցա զրգացնուի ինչ ոչ անպատեհութիւն սպասելու չէ, որովհետեւ Ռուսահայերը թէեւ չափազանց բարձր են գնահատում անձնական շահը բայց ոչ հանրայինը:

Յաւուր, եւ մեծապէս ցաւօք, որոշ չափով ճշմարտութիւն կայ այն խօսքերի մէջ, որոնք վերաբերում են Կովկասեան Հայերի, բայց չնայած դրան, տեղիս բոլոր հայաբնակ քաղաքներում մէջ յուզմունք տեղի ունեցաւ, այդ կարգադրութեան լը-

րագիրների մէջ երեւան դաւանաւոր Զանազան տեղեր ժողովներ եղան, ինչպէս եւ Տիֆլիսում, եւ ուշագրաւ է, որ գրեթէ բոլոր ժողովներում միեւնոյն որոշումներ են արուած: Ահա այն որոշումները որոնք միաձայն են ընդունուած:

1. Յաջողացնել Կաթողիկոսին համազելու, որ ձեռնպահ դառնայ:

2. Հարց բարձրացնել Ս. Կաթողիկոսին ընդհանրական Կաթողիկոս յայտարարելու մասին:

3. Այլեւս ոչ մի կողմից չ'նուիրել Ռուսաստանում գտնուող հայ հիմնարկութիւններին:

4. Հսկում կատարել Հայոց եկեղեցիներում:

«Ծաղիկ»-ի 18րդ թուի մէջ, մենք մասնաւոր լրիւք Ռուսահայոցն տոհմային ինքնասիրութեան բացակայութեան վրայ մենք մատնանիշ արինք այն թեթեւամտութեան վերայ, որով Ռուսահայեր նուիրում են իրենց ահագին գումարները պետական կամ ընդհանուր հիմնարկութիւններին «առանց ազգութեան խտրութեան», եւ այդ այն ժամանակ երբ մեր սեփական եկեղեցւոյ գոյքը յոյս օրու մէջ գրաւման է ենթարկուում: Այնպէս մեր փորձառութիւնից օգուտ քաղել, այսինքն:

1. Ռուսահայեր իրանց նուիրատուութիւնները անեն Ռուսաստանից դուրս:

2. Սովորինք ոչ միայն կտակներով նուիրել հանրութեան օգտակար նպատակներին, այլ եւ կեանքի միջոցին:

3. Մասնաւոր բարեգործութիւն գարգացնենք մեր մէջ, նպաստելով գրականութեան, մամուլին, գեղարուեստին:

4. Ամենից շահաւորը, աշխարհաբարձ մտքները մեր ժամանակի մէջ, որովհետեւ առանց այն էլ մեր մէջ զարգացող հասարակութիւնը անհասկանալի գերաբարի չնորհիւ կատարելապէս օտար է է դարձնում Հայերին, հայ, եկեղեցին: Այս նախադրութեամբ մի հայ, գիւղից, որ գտնուում է Տիֆլիսի մօտ, եւ որտեղ ոչ մի մարդ, բացի քահանայից հայերէն մի բառ մինչեւ անգամ չգիտէ: Գիւղացիները չեն այցելում եկեղեցին եւ «սրտով» ազդեցութեւ համար ժամանակ առ ժամանակ գնում են:

Թ. Թ. Ա. Կ. Ի.

ԾԱՂԻԿԻ ԳՈՐԾԱԿԱՆՆԵՐԸ

ՆԵԿԵՐՈՒԴԻՍՅՆԵՐՈՒՆ. — Աբրահամ Է. Կ. Կառնեանի Նիկոմիդիայէ բացակայութեամբ միջոցին, Բաղրամի «Ծաղիկ»-ի գործակալութիւնը փոխանորդաբար պիտի վարէ Ներսէս Է. Զաքարեան:

ՏՐԱՊԵՏՈՒՅՆՆԵՐՈՒՆ. — «Ծաղիկ»-ի գործակալ անուանուած է Փիլիպպոս Է. Կառնեան:

ԲԱՐԵՐԳԻՅՆԵՐՈՒՆ. — Բարեբրդի գործակալ անուանուած է Մամիկոն Է. Վարժապետեան:

ՈՒՍՏԱՍԹՈՒՆՆԵՐՈՒՆ. — Տիգրան Է. Պաղտիկեան «Ծաղիկ»-ի գործակալութիւնը օգոստոս մէկէն փոխանցած է զեղագործ Մի. Բայել Է. Սաեփեանին, որուն պէտք է դիմել բաժնետիրագրութեան համար:

ՊԱՐՏԻՉԱԿՅՆՆԵՐՈՒՆ. — «Ծաղիկ»-ի գործակալ նշանակուած է Միքայէլ Է. Պ. Եփրեմ:

ԲԱՐՔԵՐ ՈՒ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐ

ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կեանքը իր պայմանները ունի մարդուն համար, որպէս զի այս վերջինը կարող լիւրջ ապրիլ: Կեանքին, բարոյական կեանքին գլխաւոր պայմանն է ընթանալ իր նմաններուն, իր ժամանակին հետ դիմադրաւելով զժուարութեանց, արգելքներու, հակառակ պարագային ետ կը մնայ մարդս իր նմաններէն, իր ժամանակէն: Այն զսպանակը որ ամէնը յառաջ կը քշէ, անտեսագիտապէս մրցում կը կոչուի: Զափուիլ մրցակցին հետ, ջանալ միշտ գիրքի տէրը մնալու եւ թոյլ չտալ որ ան զլէսնցնի:

Մրցիլ գիտնալ դիմացինին հետ, կը նշանակէ ապրիլ գիտնալ, գոյութեան իրաւունքը չահիլ ամէնէն աւելի, կենսականութեամբ լեցուած լիւրջ, Սակայն քանիներ կան որոնք հիմնապէս տարբեր գաղափար մը ունին մրցման վրայ: Այսպիսիներու համար մրցիլ կը նշանակէ դիմացինը ուժաբեկ ընել, վարկաբեկ դարձնել եւ դիմացինին չեղձացման մէջ յաջողութիւն գտած լիւրջ: Ատոնք չեն գիտեր սակայն թէ ոչ ճշմարիտ մրցակցութիւնը այդ է եւ ոչ ալ ճշմարիտ յաջողութիւնը: Մրցումը պէտք է ըլլայ վեհանք, երես առ երես եւ ամէն ոք դիմացինը գերազանցելու է իր աւելի մեծ առաւելութիւններով: Սակայն աւելի մեծ առաւելութիւններ ունենալու համար պէտք է բան մը ըլլայ, ճիշդ՝ ինչպէս վեհանքն մրցակցութիւն մը կատարելու համար բան մը հարկ է ըլլայ: Ամէն մարդ կ'ուզէ ապրիլ հետեւաբար ամէն մարդ կը մրցի ապրելու համար, սակայն որքան տարբեր են, զանազան առձանց կողմէ մրցելու համար ձեռք առնուած միջոցները: Ըսէ ինձի թէ դիմացինից հետ ո՛ր աստիճան կրնաս մրցիլ եւ որո՞նք են քու մրցման միջոցներդ եւ ես ըսեմ քեզի թէ դուն ո՛վ ես:

Համայնքի մը բարքերը մեծ ազդակներ են, այդ համայնքին մէջ եղած մարդոց մրցելու կերպին տեսակէտով: Այն համայնքները որոնք հիմնական բարոյական ու մտաւորական զարգացում մը չունին, չեն կարող ազնիւ ու վեհանքն մրցողներ ունենալ կեանքի գործունէութեան ամէն ճիւղերուն մէջ:

Երեւակայէ մարդ մը, որ իրեն կեանքի զբաղում ընտրած ասպաբէզին մէջ անկարող մրցումի, չուզեր որ ուրիշներ աւելնան իրեն քով: Այդ ուրիշներ կը յոսկայցեն զինքը: Աւելորդ է ըսել թէ իր այդ կամքը շատ մեծ դեր մը չի խաղար իրողութեանց ընթացքին մէջ եւ սակայն անիկա չի յուսահատիր միշտ նոյն փափաքը տածելէ: Այսպիսիները մակաբոյժ-

ներ են, որոնք աւանդաբար իրենց ձեռքը անցած դիրքին կառչած, կ'ուզեն անոր տէրը մնալ, անուանարկելով ամէն ինչ եւ ամէն անձ, որուն մէջ ուղղակի կամ անուղղակի կերպով մրցակից մը կը տեսնեն:

Մրցումը բոլորովին տարբեր բան մըն է սակայն մակագրութենէն: Մասնաւորութիւնը երբեք զարգացման աղաքակ մը չի կրնար ըլլալ, մինչդեռ մրցումը պայմանն է զարգացման: Մակագրութիւնը ապարդիւն կը դարձնէ ենթական, եւ ուրիշներու ուսին բեռ մը: մրցումը ձեռներէց կ'ընէ անհատը, արդիւնաւոր եւ համայնքին օգտակար: Ճշմարիտ մրցումին մէջ վատութիւն չի կայ, ատորոնութիւն չի կայ՝ համակ գործունէութիւն է ան. ճակատ առ ճակատ վեհանձն պայքար մը կեանքի, ուր ամէնէն աւելի օգտուածին՝ ամէնէն աւելի կարողին գոյութիւնը կը նուիրագործուի, կը հաստատուի:

Ճակատ առ ճակատ վեհանձն պայքարի մը տեղ, երբ ձեռքի տակէ, քողարկուած հակառակութիւն մըն է գոր մէկը ի գործ կը դնէ իր մրցակցին վրայ, ատով մրցած չըլլար, այլ դաւադրած:

Մրցակցութիւնը վեհանձն պայքարի մը ձեւին ներքեւ ժողովուրդներու բարագաւաճման նոր թուական մը եղած է: Ընդհանուր մրցակցութեան մը մէջ ամէն ոք կը լարէ իր ուժերը, լաւագոյնը արտաքրելու համար, ուրկէ քնականօրէն հաստատակութիւններն են որ կ'օգտուին: Ամէնէն աւելի այն ժողովուրդները ընդհանուրին օգտակար կերպով մը ի գործ կը դնեն իրենց մրցակցութիւնը որոնք ամէնէն աւելի զարգացած են: Մրցման ատեն ի գործ դրուած միջոցները, կերպով մը աստիճանացոյցն են համայնքի մը ընդհանուր եւ բարոյական զարգացման:

Անոնք որ ճիշդ կերպով ըմբռնուած մրցակցութիւն մը ի գործ կը դնեն, երբեք նեղ չեն զգար ինքզինքնին՝ հակառակ իրենց ասպարէզը լեցուած ըլլալուն, միշտ իրենց համար բաւական տեղ կը գտնեն, իրենց գոյութիւնը շարունակելու, որովհետեւ մրցակցութեան մէջ այդպիսիները իրենց ձիրքերը եւ կարողութիւնները կ'արժեցնեն յօգուտ իրենց եւ ի շահ հանրութեան: Մինչդեռ այն որ մրցակցութիւնը թշնամութիւն կ'ընդունի եւ ըմբռնումը չունի ազնիւ եւ ընդհանուրին օգտակար մրցում մը կատարելու, հակառակ իր ասպարէզին մէջ շատեր չըլլալուն, իր գոյութեան ապահովութեանը համար բաւականաչափ տեղ չի գտներ յաւէտ, եւ կը տաքնապի, կը տուաշտի:

ՍԿԵՊՏԻԿ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Եթէ վարժապետական ժողով մը գոյութիւն ունենար, խոնարհաբար առաջարկ մը պիտի ընէր անոր, առաջարկ որուն գտնելիք ընդունելութեան վրայ, չիտակը ըսելով մեծ գաղափար չունիմ: Սակայն եւ այնպէս վարժապետական ժողովի մը իրական օգտակարութեանը վրայ Պատրիարքարանի շրջանակին մէջ եռանդազին գաղափար գտնելով, այդ ժողովը իր չգոյութեամբը կը փայլի: Բառորդ դարու, կէս դարու, նոյնիսկ կարելի է մէկ դարու երկար քունէ մը արթնցող պիտի երեւիմ, Գոնէ ոմանց համար, եթէ ըսեմ թէ տակաւին այսօր կրթութեան էական ու կենսական ընտելեանը վրայ մեծ հաւատք չունինք: Դո՛ւ միայն կաս յերուսաղէմ, պիտի գոչեն ինձ, այդ ի՛նչ կուրութիւն չկրնալ տեսնելու համար մեր դպրոցներու բարդաւաճ, ծաղկեալ ու յառաջադէմ վիճակը: Քննութիւնները՝ չքեղ ու մեծաւոր, մրցանակաբաշխական հանդէսները՝ պերճ ու հանդիսաւոր, յոյժ արժանի եւ ուրախալի կերպով փակեցին կրթական տարեշրջան մըն ալ, պսակելով թափուած թանկագին ֆանքերը:

Իրարու յաջորդող եւ յաջորդելիք քանքանալը քննութիւններու կամ ցուցադրութիւններու եւ չքեղ հանդէսներու շրջումին, թուումին, դիւթումին մէջ, Տփղիսէն մանկավարժ մը, անողոքաբար, տխուր իրականութիւնը կը պուսայ Տաճկահայերու երեսին, պարզ հարցումի մը ձեւին տակ: Պրն. Լ. Բրիչ, խօսելով Ուսումն. Խորհուրդին հրատարակած վիճակացոյցին վրայ, կ'ըսէ. «Վիճակացոյցը չի յայտնում թէ արդեօք Տաճկահայ ուսուցիչներին եւ վարժուհիներին պատկանելի քանակութիւնը (ցաւառներում պաշտօն վարողների հետ ի միասին մօտ երկու հազար հինգ հարիւր հ.) ո՞ր տեղ է պատրաստում իւր պատասխանատու պաշտօնի համար» կը յուսամ թէ գալ տարի այս հարցման պատասխանը պիտի գտնէ Ռուսահայ մանկավարժը երկրորդ վիճակացոյցին մէջ: Մնաց որ այդ մասին եղած լռութիւնը ակամայ եւ մոռացման արդիւնք եղած ըլլալ կը թուի ինձ, վասն զի Ուսումն. Խորհուրդը, որ արդէն ամէն ինչ կատարեալ ցուցնելու ծառայող ակնոց դրած է, պիտի կրնայ ու կրնար ըսել իրենց պատասխանատու պաշտօնին համար մասնաւոր պատրաստութիւն պէտք է կօշկակարին ու արհեստագործին, իսկ գաստտուններուն համար այդ տեսակ պատրաստութիւն մը բոլորովին աւելորդ, անտեղի է, պարապ ու անօգուտ ծախքի գուռ մը: Վերջապէս կարծուածին չափ ալ կարեւոր ու դժուարին բան չէ՝ 5419

աշակերտի (Պոլսէն դուրս չեղնելու համար) քիչ մը Հայերէն եւ ուրիշ ութխններ սորվեցնելը, Մնաց որ Ուսուցչական Ընտրելեաց Ծանփառագրով մը կայ որ ուսուցիչ կը չէնէ, կը հասցնէ, կը թխտէ, կը ձեռնադրէ, վերջապէս կ'ընէ չկարեւորն եւ չպիտանին:

Չգիտեմ թէ այս պատանձեցնող պատասխանը ո՛ր է գոհացում պիտի կրնայ տալ: Ինչ որ յայտնի է՝ սա է թէ վարժապետանոցի խնդիրը շատ լուրջ, էական ու կենսական է մեզ համար, ու անոր նկատմամբ վարչութեան ցոյց տուած պաշտօնաբերումը ամօթալի ու մեղապարտ է: Բայց, պիտի ըսուի, եթէ վարչութիւնը վարժապետանոցի խնդիրը idée fixe բրած չէ շատ մը բանաւոր պատճառներ ունի, ուրիշ աւելի կարեւոր կրթական եւ տրեստեսական եւլն. խնդիրներ կան իր օրակարգին վրայ: Վարչութեան օրակարգին վրայ գտնուած բոլոր խնդիրներն ալ, ի բաց առեալ վարժապետանոցին, աւելի կամ նուազ սահմանափակ են ու մասնակի արդիւնաւորութիւն եւ օգտակարութիւն կրնան ունենալ: Ո՛չ մէկ ծախք այնքան բանաւոր ու անհրաժեշտ է քան այն որ ապագայ ընդհանուր համայնքը կազմելու պիտի ծառայէ: Յաճախ մարդ իր չափահասութեան մէջ է ինչ որ զինքը ըրած են նախակրթարանին մէջ: Հոս է որ տղան, կամ եթէ այս բառը շատ փոքր եւ անկարեւոր կը թուի ձեզ, ապագայ մարդը կ'ստանայ իր բարոյական եւ իմացական կեանքին առաջին կանոնաւոր ու ուժեղ զարկը, անոր միտքը հոն է որ կ'առնէ տեւական ծաղիքը, վերջապէս հոն է որ ապագայ մարդը իր մարդու պաշտօնին վարժուիլ կը սկսի: Անհրաժեշտ է որ դաստատուներն ու վարժուհիները իրենց ամէնէն նուիրական պաշտօնին համար յատկապէս պատրաստուած ըլլան: Մէկ քաւի ուրբաթ Ծանփառագրովի մը առջեւ քննութիւն անցնելով գործը չի լմննար: Ինչո՞ւ միեւնոյն կերպով չենք վարուիր վարժապետներուն հետ. ի՛նչ, տակաւին ա՛յնպէս կը կարծենք թէ անոնց գործը աւելի դժուարին է եւ նուիրական քան վարժապետներուն: Ազգի մը կենսականութիւնը իր վարժարաններու արժէքովը կը չափուի այլ եւս, այս ալ վարժապետներու կարողութեամբը: Բայց եթէ այս տարրական ճշմարտութիւնը մեր ականջին խորթ կը հնչէ, կամ չենք ուսուցիչ հասկնալ, գոնէ արդար ըլլանք, եթէ առաջիններուն համար պէտք եղածը բրած ենք եւ կ'ընենք, վերջիններուն համար ալ պարտինք ընել փութոյ պնդութեամբ հարկաւորը: Պէտք է նոյնիսկ զեղչել ուրիշ ծախքեր, յետաձգել մասնակի օգտակարութիւն ունեցող խնդիրներու մէկ քանիններուն լուծումը, բայց բանալ վերջապէս ա՛յնքան տարիներէ ի վեր սպասուած վարժապետանոցը: Եւ այս ընելով ամե՛

նախարկաւոր եւ կենսակոտն պէտքի մը
գոհացում տուած պիտի ըլլայի միայն:

Այն օրը որ Ռասուցճախուն Դպրոցը իրա-
կանութիւն մը պիտի ըլլայ, ա՛յն օրը միայն
կարելի պիտի ըլլայ ըսել թէ կեդր. Վար-
չութիւնը բմբռնած է վերջապէս կրթու-
թեան փափկութիւնն ու կենսականու-
թիւնը:

Արմէն Ծերունի՞ մը պէտք է ըլլալ
արդեօք այդ օրը տեսնելու համար:

Կը խոստովանիմ թէ առաջարկս ուշ
մնաց. միայն թէ պէտք չէ ուրանալ
նաեւ որ աճապարելու՝ ալ հարկ չկար,
քանի որ Վարժապետական անգոյ ժո-
ղովր իր նիստերը փակելու փութկոտու-
թիւնը չունի եւ պիտի չունենայ:

Առաջարկս շատ համեստ է եւ հետեւ-
եալս. քննութիւնները ցուցադրութիւն մը
չընենք, կամ ուրիշ բանորով, քանքանայը
քննութիւններէն վաղ անցնինք: Պահենք
ամէն շուք ու շքեղութիւն՝ մրցանակա-
բաշխութիւններուն:

Քննութիւններն ինքնին լաւագոյն մի-
ջօր չեն աշակերտներու զարգացման վի-
ճակին վրայ ճշգրիտ գաղափար մը ունե-
նալու: Յաճախ խարուսիկ արդիւնքներ
կուտան: Մէկ երկու ըստ բախտին հարցում-
ներու պատասխան տալով կամ չկրնալ
տալով չէ որ տղան ցոյց պիտի տայ իր
գիտցածն ու չգիտցածը: Այն աշակերտը
որ սուր յիշողութիւն ունի՝ ամէնէն փայ-
լուն քննութիւնները կ'անցընէ, նոյնիսկ
եթէ թուրքերէն գոց սորված է մէկ
քանի օր դուրս ճաթեցնելով: Նամանա-
ւա՛ղ ընդհանրապէս մեր քննելու եղա-
նակին մէջ քննութեան արդիւնքը բոլո-
րովին տարակուսական է: Բայց եւ այն-
պէս քննութիւնը յոռի միջոցներուն լա-
ւադոյնն է, եթէ սակայն նպատակէն չը
չեղինք ու պարզ ցուցադրութիւն մը
չընենք:

Խնդրինք իդ պահ մը աշակերտի մը
տեղը դէք. քննութիւնները կը մօտե-
նան, օրէ օր ձեր սրտին դողը կ'աւելնայ:
Զգարձէք սակայն թէ ձեզ ծոյլ աշակերտ-
ներ կը համարիմ անպատճառ. ո՛չ, դողը,
վախը միայն ծոյլերուն վիճակուած չեն,
աշխատասիրութիւնը տարբեր է՝ պաշա-
րիւնութիւնը տարբեր: Ընդհանրապէս կա-
տարեալ ծոյլերն են ամէնէն պաղարիւն-
ները, քանի որ կորսնցնելիք բան չունին,
արդէն գիտեն իրենց քննութեան ար-
դիւնքը, մինակ անակնկալը յաջողելին
պիտի ըլլայ, այս կէտն ալ այնքան վախ-
ցնելու բնութիւն չունի:

Վերջապէս եկած հասած են քննական
օրերը կամ վերջին դատաւարանը: Դպրոցը
կը զարդարուի, իր սովորական պարզու-
թիւնը կը կորսնցնէ, ամէն կողմ կը տրէ
հանդիսաւորութիւնը, հիւրեր պիտի գան,
այսինքն քննիչներ: Զեր սիրտը բնակա-
նաբար աւելի ուժգին կը բաբախէ ի տես

այս ամէն արտակարգ պատրաստութիւն-
ներուն:

Քննութեան օրը տեղի կ'ամ նուազ
թուով պատկանելի քննիչներ, արագան-
ներ, անօրէններ, դատաւորներ, եւայլն,
հարցաքննելի ճիւղին համեմատ, բոլորակի
շարուած են: Աշակերտը կը կանչուի, իս-
կոյն գիրքեր կը բաշխուին ամէն կողմ, ու
հարցաքննութիւնը կրկնի: Աշակերտը
վերջին աստիճան յուզուած է, կը կար-
մի, կը ճերմկնայ, կը կմկմայ, կը շուարի,
կը չփոթի, այնպէս որ յաճախ դատաւորը
կրտսիպուի ըսել հանդիսականներուն թէ
իրենց առջեւ գտնուողը յաջողակ աշա-
կերտներէն մէկն է: Վերջապէս քառորդ,
կէս կամ մէկ ժամ տեւող տանջանքէ մը
յետոյ տղան իր տեղը կուտայ իր ընկեր-
ներէն մէկուն: Բոլորովին սկարները հան-
դարտ են, զիտեն թէ այդ բազմութեան
առջեւ քննուելու պատիւը իրենց պիտի
չվիճակի:

Քննիչ էֆէնտիները տեղի կ'ամ նուազ
երկարատեւ. ձանձրանալէ վերջ, մահա-
ւանդ երբ տաք ընէ, աշակերտներու յա-
ռաջգիտութեան վրայ ճշգրիտ գաղափար-
ներ կազմած, դո՛ս կամ դժժո՛ս տպաւորու-
թեան տակ կը մեկնին, անգամ մը դըպ-
րոցին սեմէն ներս ոտք դրած եւ հարցա-
քննիչ դատաւորին կամ տնօրէնին ի պա-
տիւ. քաղաքավարական ներկայութեան
պարտքը կատարած ըլլալու գոհունակու-
թեամբ, յաջորդ տարի կրկին անգամ
չգալու կամ գալու հաստատ մտադրու-
թեամբ: Վլի պարտք կը նկատեն զայ եւ
իրենց ներկայութեամբ խրախուսել ա-
շակերտները, մինչդեռ չեն գիտեր թէ
խրախուսելու ամէնէն կարճ ու ազդեցիկ
միջոցը բնաւ չգալն է:

Այս ամէնուն մէջ կարելի է գտնել
արեւելեան ճախութիւնը, իսկ մանկավար-
ժութիւն, բնա՛ւ: Մանկավարժական դէպ
դէպ հատորներ ու հանդէսներ կարդացած
ըլլալու չէ ըսելու համար թէ մեր քան-
քանայը հարցաքննութիւններ, հակաման-
կավարժական են, եթէ մեր նպատակը
պարզապէս երեւալը չէ, այլ անաշտա-
պէս, անկեղծ թէն հասկնալ, գտնէ կարե-
լին չափ, ազաքներուն զարգացման տա-
րիճանը: Հանդիսաւոր քննութիւններէ
աւելի պէտք է սիրենք մտերմական խո-
սակցութիւնները աշակերտին եւ դատա-
ւորին միջեւ, պարզ միջավայրի մէջ, ա-
ռանց ո եւ է արտակարգ պատրաստու-
թեան: Այդ քննական խօսակցութեան
ներկայ թող ըլլայ Ռասուցճախուն, իր
թաղականէն կամ հարցաքննութեան ընտ-
րուած մէկը, ու այսչափ միայն: Տղան,
à son aise. հանդարտ սրտով, անվախ,
առանց չտ արու մի ու չփոթումի, պիտի
կրնայ անցնել քննական քառորդ ժամը,
որ իր ռապրէական բնութեան շատ բան
կորսնցուցած պիտի ըլլայ:

Իրաւ է որ այս վերջին կերպը, աշա-
կերտները չափազանց տանջելու բնու-
թիւնը չունենալով հանդերձ, կարող է
աւելի մօտէն գաղափար տալու անոնց

իրական արժանիքին վրայ: Բայց մեծ,
շատ մեծ թերութիւն մը ունի, դասա-
ւորներուն փայլելու, ցուցադրուելու ա-
ռիթը չտար: Հիմնական է թերութիւնը:
Խնչ հոգ մուկներուն տանջանքը, հրե սա
կատուներուն զբօսանքն է:

Ցուցադրական քննութիւններու մէկ
մեծ տկար կողմն ալ է աշակերտներն ու
դատաւորները փոքր թիւով են: Թարեւ
վերջապէս բազմութեան չը տոյժե պար-
զերես դուրս ելնելու բազմանքն ու փո-
ռասիրութիւնն ալ մարդկային են, եւ ինչ
որ մարդկային է՝ հասկնալի է:

Քննութիւններու ամէնէն անշուքը
համայնարանական քննութիւններու եղած
են: Զուիցերիոյ մէջ, օրինակի համար,
բոլոր քննութիւններն ալ անշուք են,
դոնիակ չեն անոնք ընդհանրապէս, բայց
խելքին փչողը աշակերտը խրախուսելու
մտքէն չանցած պատրուակին տակ քննա-
վայրը չի գար իսկ եթէ գայ ալ՝ դատաւորն
եւ կառավարութեան ներկայացուցիչը
ո եւ է ուշադրութիւն չեն դարձրեր,
իրարանցում, բարեւանք, եւայլն տեղի չեն
ունենար: Այդպէս կամացուց կ'մը ներս կը
մտնէ, ու ետեւի գոտսեղաններուն վրայ
ուղածին չափ մտիկ ընելէ վերջ դուրս
կ'ելնէ անձան, անշուք:

Անցեալները բազոր ունեցայ Բարիդ՝
բժշկական համալսարանի նախապատրաս-
տական դպրոցին քիմիագիտութեան քրն-
նութիւններուն ներկայ գտնուելու: Եր-
կու բաժանումներուն մէջ ալ մէկ հար-
ցաքննիչ կար, դատաւոր կամ իրեն տեղ
նշանակուողը, առանց ունի իսկ ժիւռի:
Մ. Պալթադարեան, որուն քննութեան
ներկայ գտնուելու համար գացած էի
մասնաւորապէս իր հրաւերին վրայ, մէկ
քանի րոպէաներու ներկայութեամբ ան-
ցուց քննութիւնը խիստ փալտուն եւ յա-
ջող կերպով: Ան ալ անշուշտ փնտռեց
պոլական հարցաքննութիւններու ճիւղու-
թիւնը: Համալսարանական առաջին քրն-
նութիւնը կ'անցընէր ա՛յսպէս ամէնա-
պարզ եւ անշուք կերպով:

Շքեղութիւնը եւ հանդիսաւորութիւնը
պահենք միգանակարախութեան, առանց
սակայն չափազանց վիրաւորելու ծոյլ
կոչուած աշակերտները, առանց չափա-
զանց կարմրեցնելու ծոյլ կոչուածներու
ճակատը: Որովհետեւ իրաւունք չունինք,
որովհետեւ, հակառակ պարագային, պար-
զապէս անիրաւ կը գտնուինք անոնց դէմ:
Ծոյլ մը դատապարտելի է, անարդ է,
յանցաւոր է, այս է գնահատումը՝ դոր
է՛րնէ ո՛չ միայն դպրոցէն դուրս ապրող
մը, այլ նոյնիսկ դատաւորը՝ տնօրէնը:
Իրաւունք ունինք, ո՛չ, Ո՛վ րսաւ թէ ծոյլ
մը մասին մեծապէս յանցաւոր չէ՝ դրպ-
րոցը, որ չէ կրցեր իր պաշտօնը կատա-
րել, աշխատասիրութեան եւ ուսման սէրը
ներշնչել աշակերտին: Ծա՛տ դիւրաւ բո-
լոր յանցանքը կը նետենք աշակերտին
վրայ, շա՛տ դիւրաւ մեր ձեռքերը կը
լուանք: Բայց պէտք է գիտնալ որ խնդ-
րոյն մէջ թէ՛ դատաւոր եւ թէ՛ դատա-
խալ ենք մենք որ յաճախ մեր անկարո-
ղութեան պատգններուն երեսին կը պօ-
ռանք «ծոյլ անպիտան»:

Առաջարկս է ուրեմն քննութիւններու
անշքեղութիւնը եւ մրցանակաբաշխական
հանդէսներու վիրաւորիչ հանգամանքէ
զուրկ ըլլալը:

Լօզան

Մ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

ԳԱՂՏՆԵՔ ՄԸ

(Գ Ա Ն Թ Է Ջ Ի)

Յունիսի սկիզբները, Տիկին Ռոմանեանի ընդունելութեան օրերէն ցորեկ մը: Արդուզարդի սենեակին մէջ, մինակը, չորրօրեայ դատաւարտուած հագուստ, ներսէն հետ ժամանակ կ'անցընէ, տխուր մը նայելով երբեմն անտեղ վրայ, յետոյ հայելիին մէջ նետուած ակնարկով մը մէկ երկու ամիսէ ի վեր մարմնոյն վրայ տեղի ունեցած նշմարելի փոփոխութիւնը դիտելով եւ ժպտելով, կնոջ մը պէս որ հետուոր երջանկութեան մը երազովը սկսած է ապրիլ: Մէկ երկու անգամ միեւնոյն բանը ըրած է այդ օրը, ամէն մէկ հիւրին մեկնելէն վերջ իր սենեակը ելլելով: Յանկարծ, վա-րէն կը լսուի զանգակին ձայնը որ նոր հիւր մը կը ծանուցանէ: Տիկ. Ռոմանեան վարդապետն ներքնազգեստ մը կը հագնի խոյն եւ սպիտակ իրենէ, չորնալով իր ուրախութիւնը չյայտնել իրեն իր մտերիմ բարեկա-մունքի: Տիկին Ֆէռնանտեսին որ զեռ ոտքի վրայ, արեւ-անոցը ձեռքը, պատուհանէն դուրս նայելու վրայ է երազկոտ դիրքով մը:

Սովորական համայնքներէն եւ իրարու որպիսու-թիւնը հարցնելու բանաձեւերէն վերջ, երկու շնորհա-գեղ տիկինները կը նստին մէկ մէկ թիկնաթոռի մէջ: Տիկին Ֆէռնանտես, վայելչակամք եւ ժանկամարդ կին մըն է, Բոլանտ տանընթացով իր ֆանթէզի ֆու-լարէ հագուստին մէջ հրապուրիչ եւ զեմքը ծածկած՝ սեւ հարուստ փետուրներով ժապաւենաւոր մեծ զըլ-խարկին տակ:

Տիկին Ռոմանեան.—Բարի եկար, աղ-ո՞ւորս, չիտակը չափազանց կարօտցեր էի քեզի . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Ես ալ նոյնպէս . . բայց ամիս մը կայ որ գրեթէ տեղ մը գա-ցած չունիմ, հաւատա՞ . . . ամէն անգամ ամուսինիս կը հարցնեմ քեզի . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Շնորհակալ եմ . . . երէկ գիշեր մեզի էր դարձեալ . . . ես կանուխէն պառկած էի, բայց անոնք էր-կանս հետ մինչեւ կէս գիշերը անցած թուղթ խաղացեր են . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Ուրիշ մէկը ու-նէի՞ք . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Կա՛ր, Կարպիսը ե-կաւ, վերջէն երուսնոյն ալ եկեր է եւ 20 ոսկիի չափ տուեր է . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Մեծ բան մը չէ անոր համար, Տիրանեանը չիգա՞ր կոր ալ . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Սախընա՛, ձեռք կերած օրէն ալ երեսը տեսած չունիմ . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Իրաւ ըրա՞ւ այդ բանը . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Ի՞նչ կ'ըսես, ա-նուշիկս, ես աչքովս տեսայ նէ, թուղ-թերը թելին մէջէն հանեց . . . էտէք-սիզը . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Ա՛մբ . . . ա-մբ . . .

(Դադար մը)

Տիկին Ռոմանեան.—Ի՞նչ աղուոր եղեր է հագուստդ, բարով հագնիս . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Ես չատ չսիրե-ցի . . . վերիդիս չատ ածիւթէ չէ . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Իրաւ է, քիչ մըն

ալ շառժէ է գիտես որ . . . Էֆիօթի՞ն կա-րել տուիր նորէն . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Այո՛ . . . բայց զզջացի Պէկէին չինել չտալուս, չիք մը ունի անպիտան . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Ե՛ս անոր ալ չատ չեմ հաւնիր . . . (Խօսքը փոխելով) Այս ամառ ո՞ւր պիտի երթաս նայինք . . . մենք Ենիգիւղի տուններնիս վարձու տունք հարուստ Հալէպցիի մը . . . դիւղ երթալու միտք չունիմ ես այս տարի . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Ի՞նչ կ'ըսես, նո-րէն ճամբորդես պիտի վախնամ . . .

Տիկին Ռոմանեան.—(Թեքեա ժպտով մը կը կմկմայ) Տեսնե՛ք, անոր պէս բան մը, թերեւս ճամբորդ ընդունինք . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—(Զըմբոնեցով) Ես ալ աղէկ չեմ նորէն . . . միկոնես սկսաւ, բնաւ ախորժակ չունիմ . . . ոյժ չու-նիմ . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Վա՛խ անուշիկս, անցեալները ամուսինդ կը պատմէր կոր . . . այնքան համոզեցի զինքը, տեսնես, որ սանկ պզտիկ ճամբորդութիւն մը ընէք մէկտեղ . . . վերջապէս տանը մէջն ալ մինակ ես . . . նեղուելէն ալ կ'ըլլայ . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Բնաւ ճամբոր-դութեան հետ կապ չունի այս անհա-գտութիւնս, ես գիտեմ եա՞ . . . ինչ եւ է, ամբողջ անկէ է . . .

Տիկին Ռոմանեան.—(Գլուխը երեքցնե-լով) Սուտ չես, անուշիկս, մեզի պէս ա-րիւնոտ կիներուն գաւակ մը պէտք է անպատճառ . . . բայց քեզի բան մը ըսն՞մ, բնա՛ւ մի՛ յուսահատիր . . . տակաւին չատ կէնճ ես, որ մը չէ նէ օր մը պիտի ունե-նաս հարկաւ . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Ձէ, ճանըմ, քիչ բանե՞ր ըրի, ոչ բժիշկ մնաց, ոչ ալ դեղ . . . ճակատագիր է ասիկա . . . ին-չո՞ւ հեռուները կերթաս . . . դուն ալ ինծի պէս երիտասարդ չե՞ս . . . բայց ո՞ւր է, քեզի ալ բան մը չտուաւ Աստուած, վէ-սէյամ . . .

Տիկին Ռոմանեան.—(Ժպտուն) Կուտայ, անուշիկս, կուտայ . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—(Շփոքած) Ի՞նչ, բա՞ն մը կայ . . .

Տիկին Ռոմանեան.—(Ոգեւորուած) Եր-կու ամիսի մօտ է գրեթէ . . . չիմացա՞ր Արուսեակ, իրաւ որ չեմ հաւատար, իրաւ որ չեմ հաւատար . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Կ'երգնում որ չէ . . . ո՞ւրկէ կ'ուզես որ իմանամ . . . (դադար մը) էյ, ասանկ հէ՞ . . . պատմէ տեսնեմ . . . ինչպէ՞ս եղաւ . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Աստուծոյ կամօքը ըսն՞մ, չէ նէ . . . իրաւ որ չիյտեմ . . . քիչ մը քիչ չը տառապեցայ հէ՞ . . . բան մնաց՞ որ չընէի . . . ճամբորդութիւն, տաք պան-եօ, մարմնամարդ . . . ամենքն ալ պա-րապը գացին . . . բայց արեւը սիրեմ . . . (Խօսքը ջամբողջացներ եւ երազկոտ դեմք մը կ'առնէ):

Տիկին Ֆէռնանտես.—(Զըմբոնեցով) Ես ալ քիչ բաներ չըրի, հաւատքի անգամ եկայ, մի՛ խնդար . . . ուխտ չմնաց կա-տարեցի. կը հաւատա՞ս, ամբողջ եօթը չա-բաթ մէջ մէկ օր եօթը աղբիւրի ջուրէն ձեռքովս ջուր հաւաքեցի եւ Դարակէօմ-րիւք տանելով անով խաչահանգիստը ը-նել տուի վրաս . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Կը հաւատա՞մ, կը հաւատա՞մ, բայց քեզի բացէ ի բաց խօսիմ, անուշիկս, ասոնք ամենքն ալ պարապ բաներ են . . . ես մէկ թէրթիպով մը ար-ժանացայ այս բանին եւ կ'ուզեմ որ դուն ալ սովորիս . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Շնորհակալ կ'ըլ-լամ . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Արեւը սիրեմ . . . ամբողջ կեանքս այս մարդուն կը պար-տիմ . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.— . . . !

Տիկին Ռոմանեան.—Դադարիք մըն է բոսիլքս, բայց կ'ուզեմ որ քեռնէ զատ ու-րիշը չիմանայ . . . ան ալ քեզի սիրելուս է որ պիտի բռնեմ . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Վստահ եղիր . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Տըքդ. Աւագեանը չըկա՞յ . . . մէյնէ իսէ զաւակ ունենալու դիւրին միջոցը միայն ինքը գիտէ ե-զեր . . . ասոր մասնագէտն է եզեր մար-դը . . . ան ալ թագուկը ըսաւ, մէյնէ իր զաւակն ալ անոր թէրթիպով է ծներ . . . կնիկը դադարի բաւալ այս խօսքը ինծի, բայց վնաս չունի, դուն օտար չես, քորջ-մէս աւելի ես . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—(Հետզհետէ հե-տաքրքրուած) Տարակոյս չկայ . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Զերկնցնիմ . . . օր մը Աւագեանը կանչել տուի, ամէն բան պատմեցի իրեն . . . նայեցաւ, քննեց . . . նորէն քննեց, աւելի ուշադրութեամբ քննեց . . . բայց պատճառ մը չգտաւ յու-սահատեցնելու դիմ . . . յետոյ, հարցուց ինծի թէ անպատճառ կ'ուզէ՞ր ունենալ, էրկանս համար ալ հարցուց . . . այո՛ ը-սի . . . ես կարծեցի որ օրէնասիօն մը պիտի բնէր . . . բայց օրէնասիօնէն վախ-ցողը ով էր . . . ամէն բան աչքս տներ էի . . . մէյնէ իսէ ամէնէն պարզ միջոցը կայ եղեր . . . պարզապէս մասաժով . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.—Ո՞ւր տեղ . . .

Տիկին Ռոմանեան.—Ո՞ւր պիտի ըլ-լայ որ, չհասկնալի՞ր դուն ալ . . . չա-րունակարար ամիս մը բժիշկին գացի եւ արդիւնքը ահաւասիկ . . .

Տիկին Ֆէռնանտես.— . . . !

Տիկին Ռոմանեան.—Բայց չիտակը կ'ու-զես նէ, էրկանս բան մը չեմ ըսած, ան կը կարծէ որ . . .

(Պատմութիւնը կը շարունակուի)

Մոռցողներ

ԽՈՍՐՈՎ ԵՒ ՄԱՔՐՈՒՆԻ

(Վ Է Պ)

Բ.

Փոթորիկը ծովուն երեսը առեր էր։ Ալիքը աստիճանաբար անանկ մեծցեր ու փրփրալով կատգեր էին, որ ծովը ձիւնա-գագաթ լեռներու շարժական գոտի մը կը նմանէր։ Աս լեռնանման ալիքը, մէկ-մէկու վրայ ելլելով, անանկ մը կուգային Ֆէնէր-Պահճէին ծովեզերքը կը զարնէին, որ կարծես թէ երկիրը տեղէն կը ցնցէր ու ծովը ցամաքը կլլիլ կ'ուզէր։

Կոստանդնուպոլսոյ հարաւային հովով փոթորիկը սարսափելի բան մըն է, կարծես թէ մեծ Ուլկիանոսի մը ալիքոծու-թիւնն է։

Նաւաւարները յայտնի նշաններէ առաջնոց գուշակելով զան' կը փախչին. աս անգամ ալ ծովուն երեսը նաւ մը չէր տեսնուեր. ամենքը նաւահանգիստներուն մէջ արդէն քաշուեր էին։

Որոտմունքն ու փայլակը սկսան շատ-նալ, ամպերը խիտ խիտ գիւղել, բայց առանց անձրեւի չիթ մը թափելու։

—Ո՛հ, գոչեց Մաքրուհի, իր խորունկ մտածութենէն ելլելով, ինչ թշուառութիւն է հիմակ ծովուն վրայ գտնուողնե-րուն վճակը։—Սանդուխտ, աղօթենք ա-նոնց համար։

Ու երկուքը մէկ տեղ ծունկի վրայ եկած, երեսներն զէպի ծովը սկսան աղօթել։

Հովը երթալով կը սաստկանար. ծովն ալ աւելի կը կատղէր։ Մաքրուհի ու Սանդուխտ զեռ աղօթքնին չէին լմնցու-ցած, երբ Պ. Տիգրան զիտակ մը ձեռքը դէպի ծովեզերք վազելով, սկսաւ զիտել։ Պահ մը ետքը դարձաւ աղջկանը։—Առ աղջիկս, ըսաւ, նայէ աս գիտակով դէպի կղզիներուն բացը սեւ կէտի մը նման բան մը չե՞ս տեսներ։

—Այո, հայր իմ, տեսայ, բայց անկա-րելի է ատ հեռաւորութենէն որոշել թէ արդեօք նաւ կամ նաւակ մըն է։ Աստուած օգնէ անոր մէջի խեղճերուն։

Խօսքը չէր լմնցուցեր, երբ բոթաբեր թիղանօթի մը ձայնը լսուեցաւ։

Հինգ վայրկեան ետքը կղզիներուն բացառութեամբը նաւ մը երեւան ելաւ։

Թէպէտ կայմերը խորտակած, առջեւի պղտիկ կայմէն դատ, տախտակամածն ու ողնաշարքը ծակած կամ կոտորած, դեռ կորուչուէր վաճառականի նաւ մը ըլլալը, պղտիկ ու արագաշարժ։ Առջեւի կայմին վրայ բացուած մէկ առագաստով անանկ նետի մը պէս կը թռչէր, որ ժամուան մը ճամբան տասը րոպէի մէջ առաւ։

Նաւաստիքը ժիր ու անդուլ ալիսա-տու թեամբ մէկ կողմանէ ջրհաններով ներսի ջուրը պարպել կը ջանային ու մէկ կողմանէ բացուած ծակերը գոցել. բայց

իրենց ջանքը պարապը կերթար ինչու որ ալիքն ու նոր բացուած ծակերը երկուս-տիկ կը լեցնէին նաւը ջրով։ Նաւաստիքը կրակ կտրած, մէկ գիւն մէկալ գին կը վազէր, հրամաններ կու տար ու միանգա-մայն կը քաշալերէր նաւաստիքը. իր ջանքն էր Սարայ-Պուստուլին կիրճը ձեռք առնել. մէջ մը հոն հասնելուն պէս, նա-ւահանգիստը մտած կրնար սեպուիլ։ Զճեր ջանք. նաւը առած ջրովը արդէն ծանրա-նալու սկսեր էր. անհնարին էր որ այնչափ ճամբան անվտանգ շարունակէր։ Աս սար-սափելի վայրկեանն, ուր որ նաւը ոչ ա-ռաջ երթալ կրնար, ոչ կենալ ապահով, միակ փրկութեան միջոց մը դէպի ծո-վեզերքը նաւուն գլուխը շտկելն էր, թլեւ հոն զարնուելու խորտակելու վտանգով։

Նաւաստիքը աս միջոցիս առջեւ խել մը ատեն ձեռքը ճակտին վրայ մտածեց. վերջապէս հրաման տուաւ ղեկավարին Գարգալին զիմացէն դար վար դէպի ծո-վեզըրը ուղղելու։

Ղեկավարին տուած շարժմամբ հազիւ նաւուն գլուխը շտկեր էր, մէյմն ալ աս փոփոխութենէս ալիքները կողմնակի ուղ-ղութիւն մը առնելով, անանկ սաստիկ զօ-րութեամբ նաւուն ձախն ու յետքը ծե-ծեցին, որ ղեկը կտոր կտոր տարին։

Ան ատենը ամէն յոյս կորաւ։

Նաւաստիքը, ճարեհին հատած, միակ յոյսերնին մակոյկին վրայ դնելով, վազե-ցին մէջը ու ծովն ինջան, նաւաստիքին հրամանացը եւ յորդորանքին դէմ, որն որ, միայն ղեկավարին հետ լաւագոյն սեպեց իր նաւովը ծովուն մէջ թաղվիլ, քան թէ մակուկով աներկբայ կորսուիլ։

Պահ մը սարսափելի տեսարան մը ե-ղաւ։

Ընտրած էր. Տիւրաթի բան մը ըսաւ որ մասնա-ւորաբար ուշագրաւ է. «Կին շատ հաճոյք պիտի զգայ»։

Միւս կողմէ տիկին Պիքընֆիլտ անհուն խան-դադատմամբ կը պատասխանէր իր ամուսնոյն ցոյց տուած այս համակրանքին։ Այնպէս որ երբ կինը մահաւորէր վիճակի մէջ էր, Լորտը արատաւելով ըսաւ. «Երեսուն երեք տարուան մէջ ախուր վայր-կեան մը անցրելը չտուաւ ինձի»։

Այսուհանդերձ կարելի չէ ուրանալ որ տիկին Պիքընֆիլտի ցոյց տուած հիացումը՝ մանաւանդ ծերութեան վերջին տարիներուն մէջ, շատ ծիծա-ղելի ձեւեր կ'առնէր. տիկինը սովոր էր իր կուրծ-քին վրայ կրել խոշոր պատուանշանի նմանող բան մը, ատիկա իր սիրական ամուսնոյն հաւկթածեւ լուսանկարն էր։ Գիշեր մը կինեք բաղկացած հա-ւաքումի մը մէջ խօսակցութիւնը կը դառնար գե-ղեցիկ պատկերներու շուրջ. ներկայ կիները իրենց ծանօթ անուանները կուտային, ծերուկ լրբուհիին անմիջապէս մէջ մտնելով ըսաւ. —Մ'հ, դուք պէտք էք տեսնալ Տիգրան (ամուսնիդ) բաղնիքին մէջ։

Մեր դարուն մէջ ապրող խելացի կիներուն մէջ տոջին տեղը կը գրաւէ ապահովաբար տի-կին Կլէտտընը։ Անոր կեանքը յիսուն տարուան շրջանի մը համար կեռահոգային եղած է։ Այդ-կէս դարու միջոցին անիկա չփնտնէր մէջ գտնուե-ցաւ ամէնէն անուանի անձնաւորութեանց հետ և

«ՄԱՂԻԿ» ԹԵՐԹՈՆԸ (8)

Է. Ճ. ՀԱՐՏԻ

ՀՈՉԱԿԱԻՈՐ ՄԱՐԴՈՑ

ՍԻՐԱՅԻՆ ԱՐԿԱՄՆԵՐԸ

ԴԻԼԱՆԱԳԻՏՆԵՐԸ ԵՒ ԻՐԵՆՅ ՍԵՐԵՐԸ

Լորտ Պիքընֆիլտ, Պիքմորը և Կլէտտըն, նոր ժամանակի այս երեք անուանի դիւանագետ-ներն ալ յաջող ամուսնութիւններ կնքած են։

Լորտ Պիքընֆիլտ ամուսնացաւ իր բարեկամ-ներէն մէկուն այրիին հետ, այդ կինը գեղեցիկ չէր, բայց միւս կողմէ մէկ քանի հազար սակի եկամուտ մը ունէր։ Սովորաբար՝ Տիւրաթի (Լորտ Պիքընֆիլտ) կըտէր իր կնոջ. «Նա դրամիկ համար ամուսնացայ»։ — Կրնայ ըլլալ, կը պատասխանէր միւսը, բայց եթէ երեք անգամ մըն ալ ամուս-նանայի չհետ, այն ատեն սիրային ամուսնութիւն մը պիտի ըլլար այն։

Կարելի չէ ուրանալ որ երկուստեք համակ-րութիւն մը կար որ տակաւ խորունկ հանգամանք մը առաւ. ամբողջ երեսուն տարիներ՝ կնոջ Լորտ Պիքընֆիլտի օգնականը, հաւատարիմ ընկերը և խորհրդականը եղաւ։ Լորտը ինք կըլէր որ ա-ւանանութեան մէջ իր կնոջ հետ անցուցած ժա-մերը ամէնէն երջանկներն եղած են իր կեանքին

մէջ։ Նրեպոֆանական ժողովին մէջ տարուած յաղթութենէ մը կամ կրեւած պարտութենէ մը ետք Լորտը տուն կը փութար իր ընկերուհին մաս-նակց ընելու իր երջանկութեան կամ դժբախ-տութեան։ Կինը մեծ հաւատք ունէր իր ուսուս-նոյն կարողութեան վրայ, և երեք չէր հաւատար որ ան կրնայ անյաջողութեանց մատուելի։

Իր պատմին թէ Պիքընֆիլտ իր ամբողջ կեանքին մէջ չունեցաւ այնքան երջանկ որ մը, որքան այն օրը երբ յաջողեցաւ իր կնոջ համար ազնուականութեան տիտղոս մը շահել։ Աւելի վերջերը Պիքընֆիլտ իր կնոջ ձօնեց Sybil ան-ուամբ իր մէկ դործը։ Շահու ամուսնութիւն մը կնքած ըլլալին ըսաւ պատճառ մը չէր ըլլար որ իրենք ամէնէն անձուներ և օրինակելի ամուս-նական կեանքը տպւելին։ Ներ որ մը մէկ քանի երկտասարդ բարեկամներ խօսակցութեան մը մի-ջոցին սկսան հեգնել Տիւրաթիին և իր կնոջ յա-ւաքացած տարիքին ակնարկութիւններ ընել։

—Պարտաւր, պատասխանեց Տիւրաթիին, ձեր մէջ չկա՞յ մէկը որ երախտագիտութեան նշանա-կութիւնը ըմբռնած ըլլայ։

Այս ըսելով սենեակէն մեկնեցաւ։

Լորտ Պիքընֆիլտի բարեկամներէն մին, խօ-սելով այն ժամանակին վրայ երբ անիկա սոսկ Մր. Տիւրաթիին մէջ էր, կըլէ. «Ամենքս զինքը կը շնոր-հաւորէինք։ Նրեպոֆանական ժողովին ընտրու-թեանը մէջ ունեցած յաջողութեան համար, ստուար մեծամասնութիւն մը զինքը երեսփոխան

Ֆէնէր-Պահէէին բարձրաւանդակէն ի-
րեք հոգի ահ ու գողով աս տեսարանին
ներկայ էին. ամպերուն պատած խոր
մթութեանը մէջէն կ'որոշէին նաւն ու
մակոյկը, որոնք դադանակերպ ալիքներ
բուն խաղալիք եղած, ելլալով ինչնալով,
իրենց վերջի ուժովը կը ջնանային դէպ ի
ծովեզերքը դիմելու:

Յանկարծ երկուքն ալ ջրերուն տակը
աներեւոյթ եղած, մթութեան մէջ ծած-
կըւեցան:

Վայրկեան մը լուսթիւն տիրեց, որուն
մէջ յորդ անձրեւի մը ձայնը մինակ սկսաւ
լսուիլ:

Մէկ մըն ալ բլրակին վրայ սաստիկ
ցնցման հետ ահաղին շառաջ մը լսուե-
ցաւ:

Փայլակի մը լուսուն Մաքրուհի ու Պ.
Տիգրան տեսան նաւուն կտորանքը, որն
որ անշուշտ բարձրաւանդակին յատակի
ժայռին գէմ փշրեր էր:

Երկու հոգի աս կտորանքներուն մէջ
ալիքներուն դէմ չնչասպառ կը կռուէին:

— Դ՛ուտ, պոռաց Մաքրուհի, օգնու-
թեան հասէք ատ ողորմելիներուն:

Պ. Տիգրան ծառային հետ չուան մը
առած ինչան ծովեզրը. ու չուանին ծայրը
երկու լողացողներուն ձգեցին: Արդէն ա-
սոնք ուժերին հատած, թեւերին կտրե-
լու վրայ էր, երբ մէկը չուանին ծայրը
ձեռք անցնելով, մէջքէն կապեց: Միւսը
ան միջոցին զգայութիւնը կորսնցուցած
ըլլալով ծովուն տակը կերթար, երբ ըն-
կերը աս տեսնելուն զրբինի պէս ցաթկեց
ետեւէն. ու երկուքը մէկտեղ աներեւոյթ
եղան ջրին մէջ: Զուանք սկսան քաշել,
ու քիչ մը ետքը երկու չնչատած մար-
միններ ծովեզերքը ելան, որուն մէկը

միւսը կռնակին վրայ շալկած ու թեւե-
րովը դեռ պատած կը բռնէր:

Մակոյկին հետքը չիկար:

Օր մը ամբողջ անցաւ աս պատահա-
րիս վրայ:

Ամարանոցին ծովեզերեայ կողմը ըն-
դարձակ խուցի մը մէջ հիւանդ մը կը
պառկէ:

Գիշեր է:

Աշտանակի մը լուսուն կորոշուի ան-
կողնի մը վրայ պառկած պղնձագոյն դէմ-
քով մարդ մը, որն որ խոր թմրութեան
մէջ կ'երեւայ:

Մէկը անոր անկողնոյն քով ծռած, ու-
շաղրութեամբ ու սրտահոգի մէջ կը դիտէ
հիւանդին տուած զգայութեան նշանները,
որոնց ամէն մէկը իր գէմքին վրայ ուրա-
խութիւն մը կը տպաւորեն:

Ապասաւորը ծոցէն շիջ մը հանելով հի-
ւանդին քիթը կը մօտեցնէ: Ոգելից շիջը
հրաշագործութիւն մը ընելու պէս, մէկէն
հիւանդին աչքերը բացաւ: Երկայն շունչ
մը առնելէն ետեւ, գլուխը վերցուց, ու
սպասաւորին ձեռքը ձնշելով, ըսաւ.

— Ծամիլ, դ՛ու՛ն ես:

— Այո՛, տէր, ծառագ եմ:

— Բայց, Ծամիլ, ո՛ր եմք, ի՞նչ բաղ-
դով հոս կը գտնուինք. չէ նէ երազ է
տեսածնիս ու իրօք ծովուն տակն ենք,
կամ անդիւր աշխարհքը:

— Ձէ, տէր, հոս ապահով տեղ ենք,
բարեկամի ձեռք, ու բարերարի տուն:
Դուն հանգիստ եղիր, ու խմէ քիչ մը աս
սիրտ բացող ջրէն:

Ապասաւորը գաւաթ մը տուաւ նա-
ւապետին, որ դան պարպեց:

— Բայց, ըսէ ինծի, Ծամիլ, ո՛վ է ատ

բարերար բարեկամը, ինչո՞ւ չեմ տեսներ,
որ երախտագէտ ըլլամ անոր:

— Ատ բարեկամը մեր աղատիչն է, ան-
շուշտ պիտի տեսնաս:

Պօսքը բերանն էր, երբ դուռը բաց-
ուելով, Պ. Տիգրան ու աղջիկը մտան
ներս:

Ապասաւորը զանոնք հիւանդին ցցնե-
լով, ըսաւ.

— Ահա, տէր, քու եւ իմ աղատիչներս
նիս:

— Ի՞նչպէս էք, ըսաւ Պ. Տիգրան, հի-
ւանդին մօտենալով. խիստ աղէկ կ'երե-
ւաք կ'որ ինծի:

— Փառք Աստուծոյ, գոչեց հիւանդը:
Բայց ինչո՞ւ կարող չեմ իմ սրտիս երախ-
տագէտ ըզգացմունքները ձեզի յայտնել,
ձեր վեհանձն բարերարութեանը համար:

— Այսպիսի խօսքեր չընենք, Պարոն,
մարդիկ պարտական են իրարու օգնու-
թեան հասնիլ, մանաւանդ երբ բանը կեանք
աղատելու վրայ է:

— Ահ, պատասխանե՛ց նաւապետը շտա-
կըւելով անկողնին վրայ, ի՞մ կեանքս ատ
չէր արժեր:

Կը տեսնէք, Պարոն, դեռ քսանհինգ
տարուան մէջ երիտասարդ եմ. — աղջիկ,
այնչափ ձանձրացած եմ ախարհքէս, այն-
չափ կեանքս ի բնէ աչքիս չէ, որ ներքին
աղքեցութիւն մը ինչուան հիմակ հաղա-
րաւոր վտանգներու մէջ յօժարութեամբ
զիս մղած է՝ աներկբայ կորուստ մը գրա-
նելու դիտմամբ, եւ սակայն, պատահմունք
սեպէ, բազմ սեպէ, կամ նախախնամու-
թեան լծիւր, ամենէն ալ, յետին կէտը
հասած ատենս, աղատեր եմ. աս անգամ
ւանք վերջինը կարծեցի, ու Աստուած
զարձեայ հրեշտակ մը խրկելով ինծի, ա-
սանկ տնօրինեց:

անխելք կին մը այդ պարագաներուն տակ ահա-
գին թուով սխալներ գործած պիտի ըլլար:

Տիկին Ալեասդըն գիտցաւ մեծ ճարտարու-
թեամբ վարուիլ իր ամուսնոյն հետ, անոր բարե-
կամները քաջալերել, անոր թշնամիներուն դէմ
պաշտպանութեան միջոցներ խորհիլ. եւ այլն: Ալե-
ասդըն հրապարակաւ յայտարարած էր թէ իր
պերճախօս բերնին մէջ գրած կերակուրի իւրա-
քանչիւր պատու մարտուելու համար պէտք է
երեսուն երեք անգամ խաճուել: Այդ պատճա-
ռաւ էր որ անին Ալեասդըն ամէն խնամք կը տա-
նէր որ իր ամուսնիւր յամբարը ընէ իր ճաշը:

Իրենց առաջին հանդիպումը դարմանակ պա-
րագաներու տակ կատարուած է: Հացկերոյթի մը
միջոցին, որուն ներկայ էին Ալեասդըն և «գեղա-
նին Օր. Ալինա» — ինչպէս կը կոչուէր ապագայ
տիկին Ալեասդըն — Գասթիճի անգամներէն մին
ըսաւ Օր. Ալինայ. «Աւաղաբութիւն ըրէ այդ երե-
տասարդին (Ալեասդընը ցոյց տալով) անիկա Անգ-
լիայ վարչապետ պիտի ըլլայ օր մը»: Օր. Ալինա
մանրադնին կերպով հեատգորտեց իր գէմը նստող
երիտասարդ երեսփոխանին գեղեցիկ և արտայայ-
տիչ գէմը. բայց աւելի վերջերն էր, Իտալիա
կատարուած ճամբորդութեան մը միջոցին, որ ա-
նանք սերտորէն բարեկամացան: Ամուսնութիւնը
կնքուեցաւ 1939ին և իրենց ամուսնական ուղեգէն
յորելեանի հանգէսի միջոցին Ալեասդըն կըսէր. —

Բաւ չեմ գտներ (երեւակայեցէք որ այդ պեր-
ճախօս բեմբասացը ըսաւ չի գտներ) արտայայտե-

լու համար այն երախտագիտական պարտքը, զոր
ունիմ կնոջս, որովհետեւ անիկա՝ մեր ամուսնա-
կան երկար և երջանիկ շրջանի միջոցին ամէն տե-
սակ ծառայութիւններ մատուց ինձ:

Ալեասդընի քաղաքական գործօն ասպարէզէն
քաշուելէն առաջ միակ մեծ անպատահութիւնը
որ կար տիկին Ալեասդընի համար, օտ էր թէ ըն-
կերական յարմար շրջանակ մը չէր կրցած շինել:
Տիկին Ալեասդըն ինք խոստովանած է թէ երբ իր
ամուսնիւր պաշտօնին բերմամբ Անտոն կը գլու-
նուէր, կատարեալ բարեբախտութիւն մըն էր ի-
րեն համար բարեկամի մը տուն ճաշի հրաւի-
րելը, իր ամուսնոյն ընկերակցութեամբ, «Աեղա-
նին տակ կ'աշխատէի ամուսնոյս ճիշդ քովը նըս-
տիլ, որովհետեւ այն ատեն միայն կարող կ'ըլլայի
քիչ մը խօսակցիլ անոր հետ, այլապէս, ուրիշ
ատեններ, երեսն անգամ չէի տեսներ»:

Հաս մը տեսակէտներով իշխանուհի Պիղմարը
ալ տիկին Ալեասդընի նման դեր մը խաղաց իր ըն-
տանեկան շրջանակին մէջ: Անկախապէս նախա-
բարապետին սիրահարութիւնը շատ յատկանշա-
կան էր. երիտասարդ Պիղմարը հարսնիքի մը մէջ
էր որ հանգիստեցաւ Գերմանուհիի մը և սիրեց
զայն. անմիջապէս աղջկան ծնողքին գրեց ոչ փա-
ղաքական նամակ մը և աղջիկը կնութեան խնդ-
րեց: Երիտասարդին այս տարրինակ արարքը Գեր-
մանիդ մէջ շատ խօսուեցաւ այն ատեն, ամէն
մարդ ապշած մնաց: Աղջկան հայրը կըսէր. —

Կարծես թէ մէկը լախտի հարուած մը իջե-
ցուց զիսուս:

Բայց գեղանի Գերմանուհիին սիրտը այդ ա-
ռաջին տեսակցութեան միջոցին գողցուած ըլլալով
արդէն, լուսողոյն բանը հրաւիրելն էր գողը, որ-
պէտքի անձնական ընտելութեան մը համար այցե-
լութիւն մը տայ: Տեսակցութեան օրը աղջկան
ծնողքը պերճ ընդունելութիւն մը ըրին Պիղմարի,
որ իր սրտին սիրածը տեսնելուն պէս փարեցաւ ա-
նոր: Հետեւանքը ամուսնութիւնը եղաւ: Պիղմարը
միշտ հաճոյքով կը պտտէր իր սիրոյն պատմու-
թիւնը, զոր սա խորհրդածութեամբ կը վերջացնէր.
«Այդ կինը պատճառ եղաւ որ ես ըլլամ ա՛յն,
որ եմ»:

Պիղմարը՝ իր ընտանեկան կեանքի երջանկու-
թիւնը մեծ մասամբ կը պարտէր իր կնոջ, որ հի-
ւանդի և հոգածու ամուսին մըն էր: Անգամ մը
եւրոպական տէրութեանց գեղապաններէն մին գնաց
տեսակցիլ Պիղմարի հետ, խօսակցութիւնը եր-
կարեցաւ. գեղապանը հարցուց Պիղմարին թէ ի՞նչ
կրնէր ձանձառուցիլ այցելուներէ աղատելու հա-
մար:

— Օ՛հ, շատ դժբերն գործ է այդ, պատառ-
խանեց նախարարապետը, երբ կինս տեսնէ որ այ-
ցելու մը երկար տանն կը մնայ քովս, անմիջապէս
սպասաւորը կը զրկէ ու զիս կը կանչէ:

Ճիշդ այդ վարկեանին սպասաւոր մը ներս
մտաւ, խնդրելով իշխանուհիին կողմէ որ իր սեռ-
եակը երթնայ: Գեղապանը կարմրեցաւ, ա՛յնքան որ-
քան գիւսնապէս մը կրնայ կարմրիլ: Բայց առանց
բան մը յայտնի ընելու մեկնեցաւ:

(Շարմ Գալիլի)

Աս խօսքերը ըսելու ատեն, նաւապետը իր վիճակին չափէն աւելի ուժ մը տուեր էր. բայց նորէն տկարութիւնը վրայ գալով, զլուխը բարձին վրայ ինկաւ. թեթեւ թմրութեան մը մէջ:

Մաքրուէի աս խօսակցութեան ատեն ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէր ու կը դիտէր մարդուն ղէմքը. վերջի խօսքերը խորունկ տպաւորութիւն մը ըրին իր սրտին վրայ: Ինչո՞ւ համար աս մարդը՝ դեռ ծաղիկ հասակին, կեանքէ ձանձրացած կ'ընէր իրեն համար: Քննելով գտաւ որ մէկ համակրութիւն մը կար իր ու հիւրին կարծեացը մէջ. անոր պէս ինքն ալ աշխարհք չէր սիրեր, չէր պըլլուէր անոր: Աս բաղդատութիւնը զինք ապշեցուց, աւելի քան զհիւրին բուն խօսքերը, որոնց դեռ պատճառը չի գիտնալով, կարծես թէ ներքին ազդեցութիւն մը իրաւունք տալու զինքը ստիպեց:

Պ. Տիգրան ալ խորովին խօսքերուն հետաքրքրութեամբ միտք կը դնէր. քանի կ'երթար մտադրութիւնը կ'աւելնար, ու տխուր զարմանք մըն ալ վրան կը տիրէր: Երբ բաժնըւելու ատենը, աւելի մօտիկացաւ հիւանդին հրաժարական ողջոյնը տալու համար, յանկարծ սաստիկ ցնցում մը զինք շարժեց, աչքները մթնցան, զլուխը սկսաւ դառնալ ու ոտըները ետ ետ երթալ, իբր թէ ահաւոր տեսութենէ մը սարսափած Աղջիկն ու ծառան աս բանս իր սովորական տկարութեանը հետեւանք կարծելով, օգնութեան վազեցին ու թեւերը մտնելով դուրս հանեցին զինքը:

* * *

Հիմակ քանի մը խօսքով մեկնենք Պ. Տիգրանին հիւրը:

Խորով—Սէյիտ, կամ հասարակ կոչմամբ Խիւսրէֆ Րէիզ, Եգիպտացի նաւապետ, քսաներեք տարու երիտասարդ մըն էր. միջակ հասակաւ, վատուժ, բայց ջղալի ու ժեղ կազմութեամբ: Երեսը երկրին արեւէն երած, պղնձագոյն, սեւ մազերով, սեւ մօրօք կանոնաւոր կտրութեամբ: Արծուի բերով աչքերը, բարձր յոնքեր աղեղնաձեւ՝ ծայրերը վար, լայն չրթունք, չնչառութեան ատեն շարժուն ոնգունք, բոլոր աս նշանները սաստկաբարոյ բնութիւն մը կը ծանուցանէին: Հասարակ ղէմք մը անդիտող մարդոց աչքին, ուշադրութեամբ նայուած ժամանակը, մասնաւոր կրքով մը վառւած ատենը, խիստ նշանաւոր, վեհ ու զեղեցիկ ղէմք մըն էր:

Խորովին սկիզբը ան մարդոց կարգէն է որոնք ինչպէս իրենց չափահաս տարիքին ինչպէս հասնիլը չեն գիտեր. երբ ութը կամ տասը տարու կ'ըլլան, աշխարհքի մէջ զիրենք ծառի մը պէս անկած ու բուսած կը գտնան, առանց ուրիշ աւանդութեան կամ յիշատակի մը իրենց սկզբանը վրայ: Աս տեսակ արարածները,

անդգայ քարի մը պէս նետած երկրի վրայ, առանց հօր կամ մօր կամ ուրիշ ազգականի մը գաղափարները ունենալու, ինքզինքնին զգալու չափը հասածնուն պէս, բաղդին ետեւէն կ'ըսկսին երթալ ղէպի բարին, կամ շարին մէջ գլտորիլ, ըստ որում պատահումները՝ իրենց բնութեան բերմանը հետ՝ աս կամ ան ճամբուն առաջնորդեն:

Խորով զինքը տասը տարուան Աղեքսանդրիայի ճամբու մը մէջ գտաւ:

Ինչուան ան ատենը զեռ քաղաք չէր տեսեր. արտի մը մէջ մեծցեր, ան արտը տեսեր, ու տիրոջը հետ ան արտը մշակեր էր: Տէրը քանի Խորով կը մեծնար, այնչափ կը խտտացնէր տղուն աշխատութիւնը, ինչու ան անբանի պէս արտ վառելու ու երկիր հերկելու կը բանեցնէր:

Օր մը Խորով մտածեց.

—Ես ի՞նչ եմ.—մարդ. քանի մարդ որ տեսեր եմ, հայր ու մայր ունին, որոնք զինքը կը սիրեն: Ուրեմն աս մարդը իմ հայրս չէ, որ ոչ ան զիս կը սիրէ, ոչ ես զինքը:—Ո՛ր եմ, ու ի՞նչ կ'ընեմ.—արտի մը մէջ կենդանիներուն հետ, հող կը հերկեմ: Աս վիճակը տաժանաւոր ու անասունակ անկողնի մըն է. չկայ արդեօք անակ տեղի մը որ արտ չըլլայ, ու մարդիկ լաւագոյն վիճակ մը ունենան հոն.—Փորձենք մէկ մը:

Աս տրամաբանօրէն մտածութեան վերայ հաստատ, Խորով գիշեր մը զաղտուկ արտին մէջէն ելաւ ու սկսաւ վազել՝ շտկութիւն մը բռնած. բոլոր գիշերը անտաններու, ձորերու եւ գաշտերու մէջէն վազեց: Առաւօտը գտաւ զինքը հոն ուր որ ըսինք:

Աղեքսանդրիա Խորովին զարմանալի տեղ մը երեւցաւ, որուն մէջը ինքը ամպերէ ինկած վայրենի մարդու մը պէս էր: Բաղմութիւն մարդոց մշտնջենաւոր շարժման մը մէջ, հոյակապ շէնքեր, նաւահանգիստ մը յի նաւերով. ասոնք իր միայնութեան, հիւղին ու արտին տեղը փոխանակեցին: Բայց երբ փորը անօթեցաւ, չէր գիտեր ինչ ընելիքը. տասը տարու տղայ մը՝ առանց հացի, առանց դորձքի, առանց պաշտպանի, ասկէ մեծ խեղճութիւն կրնա՞յ մի ըլլալ:

Խորով շէնքի մը տողեւէն կ'անցնէր. տեսաւ շատ մը գործաւորներ քար մը տեղէն շարժելու ղըքաղած. մօտեցաւ ու երկու թեւով ուժով մը կոթնելով թաւայեց քարը: Գործաւորները ապշած, հաց ու սոխ տըլին անոր. Խորով իմացաւ որ ամեն տեղ ուր երթայ մարդս իր ճակտին քրտինքովը կը կերակրի:

Վախնալով որ տէրը զինք չի փնտռէ, ուղեց Աղեքսանդրիայէն հեռանալ. քիչ մը արմաւ ու հաց ֆէլլահէ մը շնորհք առնելով, ճամբայ ինկաւ, առանց գիտնալու թէ ուր կ'երթայ: Օրն ի բուն քաղեւէն ետեւ, անապատի մը մէջ խոտորած, ու

գետապառ ինկաւ: Արմաւն ու հացը լրմնացեր էին. ան գիշերը ողորմելին անօթի անցուց: Երկրորդ օրը մինչեւ իրիկուն քաղելով, անօթութենէ ու հոգնութենէ մասշած, յուսահատութիւնը վրան կոխեց ու կարծեք թէ ատանկ խեղճութեամբ պիտի մեռնէր, երբ հեռուանց սեւ ամպի նման բան մը տեսաւ որ քանի կ'երթար կը մօտենար: Ասիկայ կարաւան մըն էր, որ տղուն քով հասնելուն, զթաց անոր վրան ու հետը առաւ Նեղոսին եզերքը Մահմուտիէ ձգեց, որ Գահիրէէն երկու ժամ հեռու է:

Խորով Նեղոսին եզերքը տնկւեալ մնաց, նման ինչպէս Աղեքսանդրիոյ փողոցներուն մէջ՝ առանց գիտնալու ուր ըլլալը եւ ինչ ընելիքը: Քիչ մը հաց տուեր էին իրեն, որով հողի առեր էր, բայց շուտ լրմնալով հացը, ու նորէն անօթութիւնը տիրելով, մտաւ զինք առաւ: Երբ աս մտածութեան մէջ զլուխը կախած ջրին եզերքը կը նստէր, գրեթէ փախաքելով իր առջի վիճակին ու փախուստը անիծելով, յանկարծ գետին մէջէն սեւ մարդ մը վեր ցաթկեց, եզերքը կայնեցաւ. ձեռքը բարակ չուան մը ունէր, որն որ քաշել սկսաւ. քիչ մը ետքը ետեւէ ետեւ շատ բազեր՝ ան չուանով ոտորին կապած՝ զիդեց ցամաքին վրայ: Սեւ նորէն ջուրը մտաւ, ու նորէն բազերով դուրս ելաւ:

Աս բազերէն Նեղոսին վրայ շատ կը գտնուին ու մտնին խիստ համեղ կ'ըլլայ. Թէլլահները ասոնք որսալու համար, չուան մը ձեռքերին ջրին տակէն լողալով մէկիկ մէկիկ ոտորներէն կը բռնեն ու կը կապեն, ետքը դուրս ելելով, կը քաշեն զանոնք՝ չուանին վրայ ուռկանի պէս շարած:

Խորովին աս ճարտարութեան խելքը պառկեցաւ, մէկէն գետին մէջ նետեցաւ սկսաւ լողալ ու որսալ սորվիլ. քիչ ատենուան մէջ երեւելի բաղորս մը եղաւ: Հինգ տարի ամբողջ աս վիճակիս մէջ խեղճութեամբ անցուց Եգիպտոս, երկակենցաղ ձկան մը պէս, օրն ի բուն Նեղոսի մէջը թաղւած, գիշերը եզերքին վրայ պառկելով, ու որսին շահէն կերակրելով:

Նեղոսի ջրերուն առատութեան տարեգարձը Եգիպտացիք մեծ հանդէսով կը կատարեն: Բաղմութիւն նաւերու գետին եզերքը կը ծածկեն: Հոն կը ժողվին ամեն ազգէ արք եւ կանայք. Էմիրներն ու միւլթիւները բարձրաձայն կ'աղօթեն երկրին պաշտպանութեանը համար. իսկ Թէլլահներն ու Վալմիները (աեսակ մը չինկեաններ) կերպ կերպ խաղերով ու կատարական հմայութիւններով տեսողները կ'զմայլեցնեն:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՀԻՍՈՐԱՆ

(Պիտի շարունակուի)

ՔՈՒԼԻՍԻՆ ՄԷՋ

(ՄՏԱԿՈՒՄՆԵՐ)

Դուրսը՝ լայնարձակ թատերասրահին մէջ ամբողջ կը գոռայ ու գոփիւններ մեքենայօրէն շարժող ոտքերու փոշիէն հետ կը բարձրանան միմեկորտին մէջ։ Այլեւս մարդեր չկան հոն, այլ մարդկային անասուններ, որոնք խելայեղ գերազերգութեան մը մէջ վայնասուններ եւ անիմաստ բացազանչութիւններ միայն կ'արձակեն։

Արուեստին այժմ՝ միշտ տիրապետող ու հուժկու՝ ընկճած է բոլոր հանդիսատեսները. անոնց աչքին առջեւ, այդ բոլորին, գերասանը գերբնաժարգ մըն է, որ կ'եւ լեկտրականացնէ ու կը հանդարտեցնէ, ժպիտ եւ արտասուք կուտայ միանգամայն։

Եւ վարագոյրը կ'իջնէ։ Ամբողջ իր գունազեղ տարրերով կը սկսի մտամոխի երեւոյթ մը առնել. իրիկնամուտի պահն է հիմա, երբ արեւը զուարթ օրուան մը ճառագայթումէն յետոյ, վաստակաբեկ ու քրտնաթոր փրկիսփայլի մը չափ մտածկոտ՝ կը խորհրդածէ։

Սիրտեր կան հոն, որոնց ծալքերուն տակ միմեկուած թաքուն զգացումները յանկարծակի յորդկնով՝ դուպարներու ծընունդ տուին։ Ուրիշներ, արուեստագէտին վերջին բառերուն մէջ գտան այն մխիթարութիւնը, զոր ի զուր որոնած էին կեղծաւոր բարեկամներու շրթունքին վրայ։ Դերասանին մէկ խօսքը հանդարտեցուց զիրենք, ու հիմա գոհաբար պիտի մեկնին արահէն։

Բայց սիրտեր այ կան, որոնք՝ Չարուսթեան պողպատեայ սալերուն նման միշտ պատրաստ՝ հրէջային զգացումներ դարձնելու, արհաւիրքով լեցուեցան. անցեալին մէջ գործուած յանցանքներու ուրուային պատիժը դրդեց անոնց հոգիները, եւ արդէն, ծունկի վրայ ու բազկատարած, ապաշաւին լացը կուլան անոնք։

Արուեստագէտը մէկ բացազանչումով հրդեհեց ու բողբոջեց մեռելատիպ գէշքերը, կորովին տենդր փոխանցեց ձանձրոյթէ տառապող լճացածներուն. իրենց սիրուն մէջ խոցոտուած սիրտերը սփոփեց։ Թմիրը, որ քիչ մը առաջ այնքան ծանր կը ճնշէր ամէն հոգիի վրայ, պարիկի թնթեռութեամբ աներեւութացաւ. երեւակայութիւնները պղպջակներու պէս սկսան սաւառնիլ, գաղափարները փայլատակեցին եւ ժայռերն իսկ զգայնութեան նշաններ ցոյց տուին...

* * *

Բուլիսին մէջ՝ ոտքի՝ վրայ կը մտածեմ։

Ո՛վ բրաւ այս բոլորը, ո՞ր հրաշագործ ձեռքը վերկենցաղը տուաւ այն բիւրաւոր հոգիներուն, որոնք մեռելական այնքան

խոր թմրութենէ մը ընդօրոշող զարթնում մը ունեցան։

Ինքնաճանաչումի գաղափարը, պատասխանատուութեան չափը, կացութեան գիտակցութիւնը, բարիին սէրը, թշուառին գութը եւ չարին դէմ ատելութիւնը ո՞վ ներշնչեց այդ հոգիով ապականածներուն։ «Ո՛վ» երբ կը բազմապատկուին ու ոչ ոք կը պատասխանէ։

Շուրջ՝ դերասաններու եւ գերասանութիւններու բազմութիւնը՝ օրուան ներկայացումէն յոքնարեկ, հանգիստի պահը կ'անցընէ. կը նայիմ իրենց, մարդու սովորական տիպարներ են, տգեղ չպարումներով, որոնք մօտէն դիտուած՝ այնքան այլանդակ կ'երեւան։ Աւելի անդին՝ կիսամերկ կիներ, որոնց մարքիզուհիի զարդարանքը մէկ վայրկեանի մէջ կորսուել է հանդերձեղէններու անտուկին խորը յուզումին ու խռովանքին ասթած գեղեցկութիւնը բեմին վրայ՝ վարագոյրին անդիի կողմը օղային կաղի կտուցներուն հետ մարած է այլեւս. ուրուային պերճութիւնները, երեւակայական միլիոնատէրներն ու քոյկէները, բոլորն ալ դուրսը մնացին, հոն ուր փուռներ կը նուիրեն եւ ծափահարութեանց մշուշ կը մթափնէ արուեստագէտին տեսողութիւնը։

Կեղծամները, գիտականներն ու ներկի տուփերը, կեղծ թուրքերուն, սուտ թուին չիչերուն եւ կարծեցեալ օձերուն հետ մէկ մէկ անկիւն սմբած՝ իրենց բաժինը կ'ուզեն բոլոր այն ծափերէն ու փուռներէն։ Դերասանը կը գոչիմի, յօնքերը կը պարստեն եւ այն պահուն ուր կ'երթայ բղքտիլ այդ բոլորը ուսուրկաները, ձա՛ն մը՝ «մեղի՛ կը պարտիս այդ փառքերը» կը մրմնջէ։

Բայց ո՞վ յառաջ բերաւ հոգիներու աշխարհին այս յեղաշրջումը։ Թատրոնին ճշունէն զուրսդեռ կը պոռթկայ ինքնամոռացներու ամբոխը. ոմանք կ'արտասուեն դեռ, ուրիշներ տակաւին կ'արմիր աչքեր ունին. ոմանց կուրծքը կը հեւայ եւ կան ալ որ առերեւոյթ անտարրերութեան մը տակ նորազարթ յօգումներու ոգորումէն կը տառապին։

Բուլիսին լերկ տախտակորմերուն մէջ, սովորական մարդոց եւ կանանց խումբի մը առջեւ, հետզհետէ զտրոյցկոտ՝ այս մտածումը կը լլկէ միտքս։ Կը հարցնեմ իրենց. — Դո՛ւք ըրի՛ք այս բոլորը։

Եւ անոնք ալ զարմանալով մը ինծի կը նային։

ԼՆԻՈՆ ԴԵՐԵՋԱՆ

ՍՏԱՅԱՆԳ

«ԲԱՆԻՆԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒՆԵՍԻՆ», գեղարուեստական չքեղ հաւաքածոյ մը, որ կը բաղկանայ 256 մեծագիր էջերէ։ Բանքերը կը հրատարակուի Բեդեթովսկի մէջ վեց ամիս անգամ մը, խմբագրութեամբ Ն. Ագոնցի։ Ա. գեղքը, ի բաց առեալ՝ զբաղան, բանասիրական եւ գեղարուեստական բազմաթիւ յօդուածները, կը պարուհանի լեզուներէ չափազանց կը ճոխացնեն։

Տարեկան բաժնեգին երկու գիրքի՝ 12 ֆրանք, իւրաքանչիւր գիրք՝ 7 ֆր. հասցէ՝ St. Petersburg Newsy pros 55, A. Méliquian։

Նոր Գիրքեր

ՕՏԱՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

«Life and Labour in London» Conclusion, By Charles Booth, Macmillan and co. 5 s.

Լոնտոն՝ Բրիտանական Կայսրութեան սիրտն է. թէ՛ հին եւ թէ՛ նոր ժամանակի բոլոր քաղաքներուն մէջ անիկա առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ։ Բայց Լոնտոն ինչպէ՞ս կարող կ'ըլլայ ի գործ գնել իր պաշտօնը, երբ կորսնցուցած է իր հոգին. եթէ քաղաքին հոգւոյն գոյութիւնը պիտի դատենք ազօթատեղիներ յաճախող անձերու թիւէն, պէտք է ընդունիլ որ շատ միսթարական վիճակ մը չի ներկայացներ ան։ Տեյլի Նիուսի նախաձեռնութեամբ վերջերս կատարուած վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան թէ այն ազօթատեղիները որոնք ժամանակաւ կը նկատուէին իր ամէնէն կենսական մէկ տարրը եկեղեցւոյ զոյութեան համար, այսօր դրեթէ դադրած են ազօթատեղիներ ըլլալէ։ Լոնտոնի ամէնէն բաղմամարդ արուարձաններէն մէկուն մէջ միայն երեսուն հոգիներ կայ կը դտնուին կրօնական արարողութեանց. եթե անասուն հազարէն միայն... երեսուն հոգի։

Թէ Լոնտոն այլեւս կորսնցուցած է իր կրօնը՝ թէ չէ տարբեր ձեւի մը տակ կը կատարէ իր կրօնական պաշտամունքը, այս ինքնին կենսական հարցերուն պատասխանը կարելի է տալ Տեյլի Նիուսի վիճակագրութեան եւ Չարլս Պոթի նոր գործին շնորհիւ։ Մ. Միւտի Սմիթ՝ անգլիական թերթին կողմէ մարդահամար կատարող աւելի հակամէտ է յոռետես կարծիք մը յայտնելու լոնտոնաբնակներուն հոգեկան վիճակին նկատմամբ։ Նոյն իսկ մերթ ընդ մերթ Մ. Սմիթ կը զգացնէ թէ շատ քիչ ապացոյցներ ունի ի ձեռին յայտարարելու համար թէ Լոնտոն հոգեկան կեանք մը ունի։

Միւս կողմէ Տոքթ. Բոպերդսոն Նիքըլ՝ քիչ մը աւելի լատտեսութեամբ կ'ըսէ թէ երբ ամբողջ բնակչութեան մէկ հինգերորդը ներկայ կը գտնուի եկեղեցական արարողութեանց, ատիկա շատ գոհացուցիչ ապացոյց մըն է լոնտոնաբնակներուն ի նպաստ։ Տոքթ. Բոպերդսոն դիւրաւ գոհացող է։

Մ. Սմիթ կ'ըսէ. — Ես այնպէս կը կարծեմ թէ Լոնտոնի բնակիչներուն յիսուն առ հարիւրը կրնայ կիրակի օրերը ներկայ գտնուիլ եկեղեցական պաշտամունքի, եթէ ուզէ։ Այդ պարագային, 2,268,270 անձեր կրնային ներկայ ըլլալ, մինչդեռ վիճակագրութիւնները ցոյց տուին թէ միայն 850,205 հոգի ներկայ կ'ըլլան, որով 1,418,065ը կամուս կը բացակային. ուրիշ

խօսքով Լոնտոնի բնակչութեան վաթսուներորդ հարիւրը կամ համակիր չէ եւ կամ թէ թշնամի է կիրակի օրերը եկեղեցի երթալուն:

Այս յատուկութիւնը որքան ալ ահաբեկիչ երեւայ, չի գաղտնի ճշմարտութիւնն ըլլալէ: Վեյլի Նիուսի այս վիճակագրութիւնը մէկն է Եւրոպայի ժամանակակից լրագրութեան գործերէն, որուն համար գոնէ Անգլիացիք երախտապարտ պէտք է մնան: Միշտ աղէկ բան մըն է գիտնալ թէ ինչ վիճակի մէջ կը գտնուինք: այս վիճակագրութիւնը չհրատարակուած այնքան բարեպաշտ Անգլիացիք չէին գիտեր թէ իրենց մէջ քանի՞նք եկեղեցի կ'երթայ կիրակի օրերը:

Առանց մանրամասնաբար նկարագրելու թէ ինչ ճարտար միջոցներով եկեղեցի գացողներուն մարդահամարը կատարուեցաւ, կը բաւէ ակնարկ մը նետել հետեւեալ ցուցակին վրայ: Լոնտոնի մէջ եկեղեցի գացողներն են. —

	Առտու	Իրիկ.
Պետական եկեղեցիէն	220431	209722
Անկիթան բայց ոչ պետական	169312	246913
Հռոմէական կաթողիկ	73680	49892
Ուրիշ դաւանանքէ	35310	27680
	498,733	504,207

Այս թուանշանները շատ պերճաբոս են. անոնք, ի մէջ այլոց ցոյց կուտան թէ Ազգային կոչուած եկեղեցին իր կրօնական յարկերուն տակ չի կրնար հաւաքել 100,000 անձ, չորս միլիոն հաշուող բնակչութեան մը մէջէն: Ազգամտօրէն պատրաստուած այս վիճակագրութիւնը ցոյց կուտայ թէ Անկիթան եկեղեցին քսան եւ հինգ տարի առաջուանին բաղդատմամբ շատ գէշ վիճակ մը կը ներկայացնէ:

Մր. Պուլթի գիրքը որքան կարգանք, այնքան արհաւիրք կը զգանք այն բարոյական անկման նշաններէն, որոնք երեւան կ'ընեն Տեյլի Նիուսի վիճակագրութենէն: Որովհետեւ, թէպէտ յոյսի մէկ քանի շողեր հոս հոն կը ճառագայթեն խաւարին մէջէն, բայց ամբողջական պատկերը մտալ է միշտ: Դարմա՞նք, ահաւասիկ թէ ինչ կ'ըսէ Մր. Սմիթ. —

Եթէ կ'ուզուի որ եկեղեցիները սիրունին, պէտք է որ անոնք առաջնորդող դերը ստանան, եթէ կ'ուզուի որ անոնց հաւատքը ընծայուի, պէտք է որ յառաջդիմութեան յառաջապահներն ըլլան: Այն Աւետարանը որ չըզրադիր մարդուն մարմինով, միտքով եւ միջավայրով, ինչպէս նաեւ հոգիով, հակասութիւն մըն է, ճշմարտութեան դէմ ծեղենայութիւն մըն է, կրօնքին մէկ հեգնանքը . . . :

Բարոյ այս խօսքերը մեր աչքին առջեւ կը հանեն սա գործնական խնդիրը թէ ներկայիս Լոնտոնի 2600 աղօթատեղիներուն մէջ պաշտօնավարող քարոզիչները քանք մը ըրած են իրենց կիրակնօրեայ ունկնդիրներուն հասկնելու այն ճշմարտութիւնները, որոնց յանգած է Մր. Չարլս

Պուլթ, երկարատեւ ու համբերատար ատենադրութենէ մը յետոյ: Հակառակ պատգային կ'արժէր որ գոնէ շարաթ մը մէկ կողմ դնէին Հին Կտակարանը եւ Պուլթի գիրքը ուսումնասիրէին:

Արշալոյսին ծագման անձկութեամբ սպասող զինուորականը միշտ կը հարցնէ. «պահապա՛ն, ի՞նչ լուր գիշերէն»: Ահա Անգլիացիք իրենց աչքին առջեւ ունին պահապան մը, որ ամբողջ եթեմասուն տարիներ զոհած է գտնելու եւ յայտարարելու համար այն ճշմարտութիւնը որ Լոնտոնի համար կենսական խնդիր մըն է: Այս մարդը իր աչքերով գններ է «Մեծն Բաբելոնը» անոր փարթամութեան եւ խեղճութեան օրերուն մէջ, անոր իւրաքանչիւր ջիղը անդամահատելով քններ է ու հիմա մէջտեղ կ'ընէ ներկայացնելու համար իրաց վիճակը, եւ ինչ որ աւելի կարեւոր է, կ'ըսէ մեզի թէ ինչպէս կարելի է բարեփոխել զայն:

Անկա առաքեալ չ'ըն է որ պատգամ մը կը բերէ. իր գուշակութիւնը հիմնուած է գիտական զննութեան վրայ:

Ուրեմն կ'արժէ որ այսքան կարեւոր հարց մը քրքրող գիրքով զբաղինք ցոյց տալով անոր ամէնէն ցայտուն մասերը:

* *

Մր. Պուլթ նախ եւ առաջ կը խօսի այն միլիոնաւոր լոնտոնաբնակներուն վրայ, որոնք փարթամութեան մէջ չեն ապրիր: Ի՞նչ է Լոնտոնը, կը հարցնէ: Նախ, Լոնտոն՝ համախմբում մըն է 800,000 ընտանիքներու, — իւրաքանչիւր ընտանիք հինգ հոգի հաշուելով — որոնց 666,000-ը կ'ապրին առանց սպասաւորի: Միայն 95,000 ընտանիքներ կը վայելեն սպասաւոր մը գործածելու առանձնաշնորհումը. անդին 3,371,789 անձեր, — այր, կին թէ տղայ — Լոնտոնի մէջ ամէն առտու երբ արթնան, գիտեն թէ օրուան բոլոր գործերը իրենց ձեռքերով սիտի տեսնեն: Սպասաւոր չգործածող դասակարգէն գրեթէ կէս միլիոնը հազիւ մէկ սենեակ ունի երեք հոգիի համար, իսկ 750,000՝ երկու հոգիի համար. 354,000ը յետին ծայր աղքատներն են, իսկ 900,000՝ նուազ աղքատները: Լոնտոնի մէջ արգէն ամէն առտու աղքատները բաղմաթիւ եղած են, գրեթէ 30% համեմատութեամբ: Աղքատ կիները, այրերը եւ տղաքը թուով շատ աւելի են քան անոնք որ կիրակին կ'անցընեն եկեղեցիներուն կամ մատուռներուն մէջ: Աստուծոյ Տանը մէջ խոնուած բաղմաթիւն չկայ, բայց մարդոց տունները անհանգստութիւն պատճառելու աստիճան լեցուն են:

Անցնելով Լոնտոնի մէջ տիրող ներկայ ընտանեկան պայմաններուն, սեռային բարոյական շատ բարձր չի գտներ Մր. Պուլթ. անկանոն յարաբերութիւնները շատցած են եւ ծնողական կապերը գրեթէ քայքայուած. «Վերջին քսան տարուան մէջ մեծագոյն կորուստնիս եղած է ծնողներու

եւ դաւաններու միջեւ գոյութիւն ունեցող կապին թուաքուածը» (էջ 43):

Բարոյականի այս պակասութեան պատճառ կ'ըլլան մասնաւորաբար տօները, որոնց մասին գոյացուած ընդհանուր համոզումը շատ աննպաստ է. «Ժողովուրդը անէծք մը կը նկատէ զանոնք, որովհետեւ այդ տօներուն աթիւ ընդհանուր թուաքուածը մը կը տիրէ. տօն օրերուն մէջ պարզուած անպարկեշտութեան եւ վաթստարացման տեսարանները իրենց նմանը չունին» (էջ 51):

Գալով ոգելից ըմպելեաց գործածութեան, հաւասարապէս չահեկան են Մր. Պուլթի դիտողութիւնները. — «Բաղդատմամբ առջինին, զինեմոյներուն թիւը նուազած է եւ եթէ տեղ տեղ աւելցած է ոգելից ըմպելեաց գործածութիւնը, այդ ալ պէտք է վերագրել կիներուն: Այս վերջին պարագան կանանց ազատագրութեան անսպասելի արդիւնքներէն մին պէտք է ըլլայ: Կինը մէկ կողմէ այլեւ անկախ եւ զաւ տնտեսապէս եւ նիւթապէս, բայց միւս կողմէ, առանց ո եւ է ամօթ զգալու, սկսաւ հանրային վայրեր յաճախել. (էջ 59) թէ ներկայիս անգլիական ժողովուրդը նուազ գինեմոյ է կամ ոչ, ոստիկանութիւնը կը խոստովանի որ բաղդատաբար քիչ են անառակները (էջ 68): Բայց այլեւս չկայ այն խանդավառութիւնը՝ ոգելից ըմպելեաց գործածութեան դէմ՝ որ մէկ քանի տարի առաջ սկսաւ»:

Նեծանիւնները, ըստ Մր. Պուլթի, ամէնէն զօրաւոր եւ ազդեցիկ միջոցները եղած են աշխատաւոր դասակարգին մէջ ժուժկայութիւնը տարածելու համար: Միւս կողմէ, աղջկանց յատուկ քիչ պնդան ալ հիանալի ազդեցութիւն մը գործած են մանկամարդ կիներուն վրայ:

Լոնտոնի փողոցներուն մէջ արտասանուած աղտոտ խօսքերը ո եւ է ժամանակէ աւելի՝ ներկայիս շատցած են. «Տեղեկագիրները ցոյց կուտան թէ հայհոյութիւնները տակաւ սոճող չարիք մը կը դառնան. զղուելի բառեր միշտ օգին մէջ կը վխտան: Պղտիկ տղոց գործածած լեզուն սպաշեցուցիչ է, մեզկ կեանքն ու անբարոյական խօսքերը հետզհետէ կը տարածուին: Մանչերու եւ աղջիկներու վարմունքը անդին ծայր կոչտ է . . . » (էջ 88)

Ու իբր դարման բոլոր այս աղէտալի չարիքներուն, փրկութեան բանակի այն գարդ հիմնադիրը կ'ըսէ. — «Ինչ որ պէտք է հիմա, ամէն մասամբ աւելի կորովի կերպով ապրուած կեանք մըն է. կորովի՝ ընկերական, կրթական, ճարտարական, քաղաքական եւ կրօնական ասպարէզներու մէջ:» (էջ 206)

* *

Մեզի համար մանաւանդ, որ սովոր ենք այնքան դովետներ լսել Բրիտանական կայսրութեան մայրաքաղաքին վրայ, ու մեր աչքերը այնքան կը շլախան անոր փողփողուն փարթամութենէն, Մր. Պուլթի գիրքը ունի իր կարեւորութիւնը, որովհետեւ անոր մէջ պիտի հանգիպինք բոլոր այն տխուր երեւոյթներուն, որոնք անգլիական աղգին վերաբերելով հանդերձ, չեն դադարի ըլլալէ մերն ալ միանգամայն:

ԵՐԵՒԱԿ

ԿԱՆԱՆՑ ԲԱՅԻՆԸ

ՆԱԽԱԿԵՐ ԵՂԲՈՐԱՂՋԿԱՆՍ՝ ԱՐՄԻՆԵՅԻՆ

VII

Կնոջ ստորագրած համար իբր վրաստ ներկայացուած է նաեւ անոր մայրութիւնը: Հակաֆէմինիստները կ'ըսեն թէ՛ տղայ բերելու եւ զանոնք սնուցանելու պէտքը արգելք կ'ըլլայ կնոջ մտքին կանոնաւոր դարգացման: Հոս չպիտի առարկեմ թէ կան շատ կիներ՝ որոնք ալիւսալ պատճառներով տղայ չեն ծնիր. ընդհակառակը պիտի ջանամ հակառակորդներուն պատճառաբանութիւնները մէկիկ մէկիկ ջրել դրական փաստերով, նկատի առնելով այն կիները՝ որոնք տղայ ունին եւ զանոնք կը սնուցանեն:

Նախ՝ աղաքերութեան պարագան չափազանց են եւ նթադրենք թէ կին մը 20 տղու ծնունդ պիտի տայ: Արդ, յղուածութեան վերջին մէկ ամիսը եւ ծննդաբերութեան յաջորդող առաջին ամիսը միայն կարելի է բաղդատել հիւանդութեան մը հետ: Ենթադրելով որ կինը 60—70 տարի ապրի, ուրեմն քսան տղու ծնունդ տալով 40 ամիս հիւանդ պիտի ըլլայ իր 720 կամ 840 ամսուան կեանքին մէջ:

Սակայն աշխարհի վրայ քանի՞ կին կայ որ 20 տղու ծնունդ կուտայ. կարելի է ընդունել թէ — ինչպէս վիճակագրութիւնները կը ցուցնեն — կին մը միջին հաշուով 5—6 տղայ կ'ունենայ, որով հիւանդ պիտի համարուի միայն 10—12 ամիս 720 կամ 840 ամսուան մէջ. եւ ասիկա ալ մեծ բան մը չէ անշուշտ:

Կին մը իր կեանքին մէջ 12 ամիս հիւանդ կրնայ ըլլալ, առանց վախճալու թէ իր մտաւորական կարողութիւնները չ'պիտի աճին: Աւելցնենք նաեւ որ այրերուն մէջ շատ մը տաղանդներ հրաշակերտներ արտադրած են հիւանդոտ կեանք մը ու նենալով հանգեծ: Յղութեան վերջին եւ ծննդեան առաջին ամիսներուն մէջ կինը իսկապէս հիւանդ մը չէ: Եթէ բարեկեցիկ կինը կը տկարանայ այնքան որ աշխատելու անկարող կըլլայ, պատճառը առողջ եղած ժամանակ անգործ անցընելն է: Գիւղերուն մէջ որքա՛ն կիներ կան՝ որոնք առուակի մը եզերքը տղուն ծնունդ տալէ ետք, դարձեալ կը շարունակեն աշխատիլ:

Գալով կաթնտուութեան ժամանակամիջոցին, եթէ կինը իմաստուն եւ պատշաճ դրութիւն մը գործածէ, կրնայ տղան սնուցանել եւ խնամել, առանց ասոր համար իր աշխատութիւններուն արգելք մը հասցնելու: Իբր օրինակ, առնենք այն միլիտանաւոր կիները՝ որոնք մէկ կողմէ գործարաններու կամ դաշտերու մէջ կ'աշխատին եւ միւս կողմէ տնական գործերն ալ

երեսի վրայ չեն թողուր. ասի աղքատ դասակարգին համար է: Իսկ բարեկեցիկ կիներ ալ մէկ կողմէն քիչ ու շատ տնային գործերով կը պարապի, եւ մնացած ժամանակն ալ կուտայ հաճոյքներու, դրօսանքներու, այցելութիւններու եւայլն:

Պէտք չէ մոռնալ որ շատ կիներ ալ զուակ չունին. Բայց ենթադրենք, որ ամենքն ալ մայր ըլլալու բախտն ունենան. արդ, մայրութիւնը կարող է արդեօք բոլորովին ջնջել կնոջ անհատական կեանքը:

Վերջերս առիթ ունեցայ տեսնելու գերմանացի գրագէտի մը մէկ գրքովը՝ որուն մէջ սա կը ջանար ապացուցանել թէ կնոջ մտային կարողութեան տկարութիւնը ծննդաբերութեան արդիւնք է:

Հեղինակը նախ կ'ըսէ թէ օրիորդ ծաղիկ մըն է բայց հաղիւ թէ ամուսնացած՝ կը թուի, որով այլեւ շատ տկար էակ մը կը դառնայ: Սիրելի Արմինէ՛ս, զիտէ որ այս պատճառաբանութիւնը շատ լուր կը արմարի նաեւ էրիկ մարդուն: Կուգայ ժամանակ մը՝ ուր էրիկ մարդն ալ կը թուի եւ կը դադրի կինը հրապուրելէ. արդ, այն ատեն կիները իրաւունք չունին ըսելու թէ իրենցմէ ստորին էակներ ենք: Բայց նոյնիսկ գերմանացի գրագէտ՝ Տօքթոր Մէօպիւսի կարծիքն ալ սխալ է. Ամէն մարդ գիտէ թէ՛ ամուսնութենէն անմիջապէս վերջ կինը չի թուիր, ընդհակառակը: Կնոջ դեղեցկութիւնը կ'աճի 20-ին մինչեւ 30 տարեկան եւ նոյնիսկ երեսնէ 35—40 տարեքին մէջ կնոջ տարիային ուժը իր գաղաթնակէտին կը հասնի: Աօի ճշմարտութիւն մըն է ինչպէս կնոջ, նոյնպէս էրիկ մարդուն համար:

Անշուշտ քսան տարեկան երիտասարդ մը ամէն տեսակ հրապոյրներով լեցուն է. բայց մարդ իր քառասունին մէջ է որ ամբողջ առական եւ մտաւորական ուժը կը ցուցնէ:

Ընդունինք սակայն որ կինը ամուսնութենէն յետոյ կը թուի. ատկից ի՞նչ կը հետեւի:

— Պարզապէս սա թէ՛ իր արտաքին հրապոյրները պակսած են. բայց ո՞վ հաստատեց եւ ի՞նչպէս թէ՛ ֆիզիքական հրապոյրներու նուազման հետ անպատճառ պէտք է որ մտաւորական կարողութիւններն ալ տկարանան: Ատի կարելի չէ, որովհետեւ այդ երկու բերեղիքներուն մէջ պատճառի եւ արդիւնքի կապ մը գոյութիւն չունի: Ամէն մարդ գիտէ որ ինչպէս էրիկ մարդուն, նոյնպէս ալ կնոջ մտաւորական զարգացման զագաթնակէտը քառասունին մօտերն է:

«Ամուսնութիւնը, կըսէ Մէօպիւս, կնոջ

մտաւորական կարողութիւնը կը տկարացնէ: Որքան ատեն որ աղջիկ մը կոյս է եւ իր սրտին ընտրելին կը վնասէ, իր մէջ ունի եռանդ մը, կրակ մը՝ որ զինքը կը հաւասարեցնէ էրիկ մարդուն: Բայց այն պահուն՝ ուր ընտրելին գտնուած է, կինը ինքն իր վրայ կը կքի եւ իր կարողութիւնները կ'անհետին. մէկ խօսքով տկար էակի մը կը վերածուի: Ներպէլունկներու զիւցազներգութեան մէջ, այնքան ատեն որ Պոուենհիլտ կոյս կը մնայ, բոլոր մարդոցմէ դօրաւոր է. բայց անգամ մը որ Սիրկֆոսէն կը նուաճի, ուրիշ կիներու նման հասարակ կին մը կ'ըլլայ»:

Հոս գերմանացի հեղինակը ամպերուն մէջ կը սաւառնի: Իր տեսութիւնը ճիշդ ըլլալու համար պէտք էր որ օրիորդ մը մէկ երիտասարդի միայն սիրահարէր եւ իր այդ սէրը տեւէր կեանքին մինչեւ վերջը: Ասանկ քանի՞ օրինակ կայ սակայն: — Կարծեմ տասը հազար ամուսնութեան վրայ մէկ հատ: Յիլմէնները եւ Պօսիոնները սալայատակներուն վրայ չեն վնասար: Փորձը կը ցուցնէ որ դօրաւորապէս եւ կրակոտ սէրերը ամէնէն շուտ կը մարին:

Քսանէն մինչեւ քառասուն տարեկան, կինը, ինչպէս էրիկ մարդը կրնայ միշտ նոր սիրոյ մը փնտռող քին ետեւէն ըլլալ, որով կինն ալ դատապարտուած չէ ապուշանալու, ինչպէս կ'ըսէ Մէօպիւս:

Ըստ գերմանացի Տօքթորին՝ բաւական է որ կինը պահէ իր սրտին ազատութիւնը եւ ահա՛ պիտի կարենայ պահել իր ուղեղային բոլոր կարողութիւնները: Մէօպիւս կ'ըսէ որ՝ կինը մտաւորական տեսակետով տկար էակ մը կ'ըլլայ ամուսնանալուն պէս, բայց կրնայ հաստատել որ այդ օրէն իր ուղեղային բիջներուն թիւը կը նուազի: Ամուսնութենէն վերջ կնոջ ուղեղը բնախօսական տեսակետով նոյնն է, ինչ որ էր առաջ. միակ տարբերութիւնը սա է որ՝ նոր պարագաներու բերմամբ ուղեղին բիջները տարբեր կերպով կը դրոճեն:

Գերման հրապարակագիրը կ'ըսէ թէ կինը կոյս մնալու մէջ մեծ շահ ունի. բայց քիչ յետոյ կը յարէ. «Եթէ կինը տեսակի արտադրման չի ծառայէ, կը հիւանդանայ եւ կ'այլասերի»:

Խեղճ կիներ, եթէ ամուսնանան՝ կ'ապուշան եւ եթէ կոյս մնան՝ կ'այլասերին:

Առանց երկար բարակ կանգ առնելու այս տարօրինակ հակասութիւններուն վերայ՝ կարելի է դիտել որ Մէօպիւսի տեսութիւնը պարունակած բառերէն աւելի առարկութիւններ կը յարուցանէ:

Խնդիր է դիտարկել թէ մարդկային ընկերութեան ծառայելու համար, անպատճառ մայր ըլլալ պէ՞տք է: Մեզի ինչ պէտք գիտնալ թէ Շէյքսպիր տղայ ունէ՞ր թէ ոչ. անոր կարեւորութիւնը իր գործերէն կը ծագի եւ ոչ թէ զաւակնեւրէն: Երբ Տիկին Տիւսաքի անունը կը յիշենք ակնածանօք, զաւակ ունենալը կամ չունենալը չենք խորհիր: Աւելցնենք նաեւ թէ անպատճառ գրականութեան ծառայող մը ըլլալու չէ սերունդին օգտակար ըլլալու համար. Տիկին Մատակեան կամ Գթութեան Բոյր մը որ հիւանդներ կը խնամէ ոչ նուազ ծառայած են իրենց պատկանած համայնքին:

Գերման գրագէտը կը գրէ թէ՝ բնութիւնը կը պատճէ այն կինը որ չուզեր մայրութեամբ ծառայել սերունդին: Բայց բնութիւնը ոչ հակաֆէմինիստ է եւ ոչ ալ կողմնակալ: Անի մարմնացած ճշմարտութիւնն է: Էրիկմարդն ալ որ ամբողջ կեանքը ամուրի կ'տնցընէ, մարմնական

եւ հոգեկան դժբախտութեանց ենթակայ է, ինչպէս կ'ընէ՝ որ կուսութիւն ունետած է:

Այսպէս ուրիմ, կինը այրէն նուազ կարողութեան տէր չէ: «Բոլոր հնարիչները, կ'ըսէ Մ. Թառտ, ինքնագլուխ մարդիկ եղած են. գերինները բնաւ բան մը չեն հնարած»:

Արդ, գերիններն ալ միւսնոյն ցեղին զաւակներն են: Քաղաքացին իր հնարչական կարողութիւնը կը պարտի իր միջավայրին առաւելութիւններուն եւ ոչ թէ ցեղին գերազանցութեան:

Այս պարագան շատ լաւ կը յարմարի կնոջ դատին պաշտպանութեան: Կինը միեւնոյն ցեղին կը պատկանի եւ իր ուղեղն ալ միեւնոյն քանակութեամբ բջիջնեո կը պարունակէ: Եթէ մինչեւ այսօր իր մտաւորական արտադրութիւնները անզգալի եղած են, պատճառը պէտք է որոնել իր ներքին, կեանքին եւ միջավայրին անպատեհութիւններուն մէջ:

(Նմանողութեամբ) Մ. Կ. ՄԱԼԱՔԵԱՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ
Մ Ի Զ Ն Ո Ր Կ Ն Ե Ր Ը

Ընդհանրապէս միջնորդները յառաջ կուգան սնանկացած աննշան վաճառականներէ կամ ձեռնարկած գործերուն մէջ չյաջողածներէ որոնք առ ի չգոյժ օրական ապրուստի հայթայթման, լաւ ասպարէզ կը կարծեն գտնել այս ճիւղին մէջ. սակայն իրականութիւնը շուտով կը կանգնի իրենց առջին որովհետեւ իր մէկ քանի ծանօթ ու ազգականները ապահովագրելէ յետոյ նոր յաճախորդներ գտնելու մէջ շատ դժուարութիւն մը կրեն. եւ արդէն այնպէս պէտք է որ ըլլար, վասն զի ծանօթ ու ազգականները կարելի է խղճալով իր վրայ հաճած էին իր խնամքին յանձնել իրենց ապահովագրական գործերը, մինչդեռ անծանօթ մը առանց երկար բարակը փնտռելու շատ դժուարութեամբ գործ չի յանձներ. ասոր հետեւանքը կ'ըլլայ միջնորդին լուսահատութիւնը եւ մէկ քանի օրէն յետոյ բոլորովին գործէ քաշուիլը, արդէն այսպէս ընելը շատ օգտակար կ'ըլլայ թէ՛ իրեն եւ թէ՛ ժողովուրդին, վասն զի միայն ապահովագրական միջնորդչէքով ապրիլը շատ զըժուար է:

Այս դասակարգէն վերջը կուգան քիչ թէ շատ ապահովագրութեամբ զբաղող միջնորդները որոնք՝ աստիճան մը համը առած արհեստին՝ ամէն ջանք կը թափեն յաճախորդ չահելու համար: Իմաստակի ճանորդ, ռեստորանական խօսքեր ասոնց զրամագլուխը կը կողմեն. եթէ յաջողին լաւ, իսկ եթէ չի յաջողին հոգ չէ որովհետեւ «հարկաւ օր մը կը յաջողինք» ի գաղափարին կը ծառայեն: Ասոնք առաջին դասակարգէն մեծապէս կը տարբերին սա առաւելութիւնով որ իրենց խօսքերը իրար չեն բռնիր, վասն զի անտեղեակ՝ ապահովագրական պայմաններուն, չեն հասկընար այն լեզուն որով տպուած է բո-

լիսը, չգիտնալ կը ձեւացնեն թէ ընկերութիւնները «թարփ»ով մը կը գործեն: Բայց եւ այնպէս ասոնք շատ անգամ ալ կը յաջողին իրենց գործին մէջ, եթէ ընկերութեան գործակատարը քիչ մը փորձառութիւն ունի, հրապարակի ապահովագրական ներկայ կացութեան վրայ՝ առնելով ստացագիր չի յանձնէր գանձուելու համար այլ իր հաւաքիչին միջոցաւ կը գանձէ, հակառակ պարագային՝ զրամը կորսուած է:

Այս տեսակ միջնորդներն են որ իրենց մէկ յաճախորդին վիստ մը պատահած պահուն ճանճերու պէս կը փակչին անոր շահ ցուցնելու մտքը, խարդախութեան դատ բանալ կուտան ընկերութեան աւելի ստակ առնելու համար, եւն. Երբ այլեւս ապահովութիւն ձեռք բերած են յաճախորդին կողմէ՝ գործերին կը սկսի գործակատարին հետ կը ներկայացնեն յաճախորդը իրը զաւակներու տէր՝ երբ ամուսնացած իսկ չէ, աղքատ՝ մինչդեռ բարեկեցիկ վիճակ մը ունի. վերջապէս լացով ու կոծով գութը կը շարժեն՝ գործակատարին որ ճանճացած՝ աւելին կամ պակասին չնայելով վճարումը կը կատարէ վիստին համար միջնորդին ալ վարձատրութիւն մը յատկացնելով: Ասոնց ամենեւին ենթակայ պիտի չըլլար յաճախորդը եթէ իր գործը ուղղակի ընկերութեան հետ ըլլար:

Վերջապէս կայ ուրիշ դասակարգ մըն ալ միջնորդներու. որոնք երկար տարիններու փորձառութիւնը ունին եւ կարող են պաշտպանելու թէ՛ յաճախորդին եւ թէ՛ ընկերութեան շահերը. ընդհանրապէս լուրջ անձնաւորութիւններ են ասոնք եւ գործածնուն ու բաժնուն գիտակից բայց կարծես ասոնց չի խնդար բաղդը որով եւ գործառնութիւններն երթալով քիչնալու լրայ է:

Ըսենք վերջապէս թէ միջնորդները

գործնական իմաստով անհարկի տարր մը չեն եւ ապահովագրական ընկերութիւնները իրենց գործառնութեանց ծառայման համար շատ բան կը պարտին անոնց. սակայն լաւ պիտի ըլլար եթէ միջնորդներն ալ իրենց կարգին գիտնալին այս պարագան:

Վերջերս Սէնտիքան սկսաւ միջնորդներուն տոմսեր բաժնել որով կը յանձնարարուէր այս ինչ միջնորդը՝ եթէ ապահովագրական գործերու մէջ փորձառութիւն ունի. ասիկա հրաւէր մըն էր գործակատարներուն անոնց հետ գործ ունենալու համար:

ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ

30. 12. — Ընկերութիւնը վիստ չի տուած որ այն ապահովագրական համար որոնք իրենք իրենց կ'այցըն, իրարու վրայ դիզուելէ յառաջ եկած ջերմութեանն. ինչպէս նաեւ մտացունքուն եւ անտուճներու մէջ պատահած հրդեհներուն համար: Նմանապէս չեղաշաւտերն այն վիստները որոնք յառաջ կուգան մէտէորարանական երեւոյթներէ, այլ միայն հրդեհը՝ որ ասոնցմէ յառաջ կուգայ. հրաբուխէ ու երկրաշարժէ յառաջ եկած ու է վիստ ինչ պարագայի տակ որ պատահի, գոհացում չընդունիր:

Պատերազմի, խառնակութեանց, տըշաւտների կամ ու է ժամանակ, երբ ապահովագրութեան շէնք մը գրաւուի երկրէն կամ թշնամի դիմադրութեան, եւ այս գրաւման միջոցին հրդեհ ծագի ապահովագրութեան շէնքին մէջ, յաճախորդը պարտի հաստատել թէ պատահած հրդեհը ուղղակի կամ անուղղակի կերպով հետեւանք չէ՝ տեղի ունեցած պատերազմական գրաւման:

Թէպէտեւ Թուրքիոյ մէջ այսպիսի հրդեհներ խիստ հազուադէպ են, սակայն նկատելով որ անդիտակցութեան կրնան յառաջ գալ, մէկ քանի բացատրութիւն տալը շահեկանութեան զուրկ չէ. վասն զի ասիկա ոչ անխոհմտութեան արդիւնքն է եւ ոչ ալ արկածի՝ այլ պարզապէս տգիտութեան: Գիտենք թէ ապահովագրութիւնը մարտը վրայ դիզուելէն տաքութիւն մը յառաջ կուգայ որ կրնայ նոյն իսկ հրդեհ պատճառել. այս տաքութիւնը օր ըստ օրէ կ'աւելնայ ու եթէ դարձեալ ապրանք դիզուի, պատճառ կ'ըլլայ աւելի շուտով այրելուն: Զիբրու տրուած թեկի այս վտանգին առաւելապէս ենթակայ է ու մէկ քանի օրուան մոռացութիւն մը կը փճացնէ բոլոր ապրանքը: Ապահովագրական ընկերութիւնները չեն կրնար նկատուիլ վասն զի ո'ւ է այլապէս մը հրդեհ չէ պատահած, ըլլայ անխոհմտութեան ըլլայ որ եւ է որիչ պարագայէ, այլ ապրանքը ինքն իրմէ փճացած է. այս կարգի ապրանքներէն է նմանապէս քարտիֆ ամուխը որ ինքրիներ կրնայ արիւ սովորականէն շատ զիջուած ըլլալէ, Ընկերութիւնները կ'ընդունին ապահովագրել այս ապրանքները ու գիտակցութեամբ ալ կ'ապահովագրեն առաջ գալիք ու է վիստ, սակայն սոսկ փորականէն շատ բարձր գիններով ու շատ խիստ պայմաններով. այս պայմանները օրիսին մէջ անչափաբար կը գրուին. ասոնց գլխաւորն է գիշեր ցորեկ ապրանքներու վրայ պահապան մը դրուիլ:

ԺՖ. յօդուածին երկրորդ տրամադրութեանը ինքնին հասկնալի է արդէն եւ պէտք չունի ընդլայնման:

Արտոնատէր Ա. ՍԱԿԱՆԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱԻ ԱՆԳԼԵՐԵՆԵ-ՀԱՅԵՐԵՆ ԳՐԱԳԱՆԻ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

Որ կը լրացնէ կարեւոր պէտք մը ուսանողներու, ճամբորդներու եւ առեւտրական գործերով զբաղողներու համար:

Գին 8 Ղրշ:

Կը գտնուի բոլոր գրավածառներուն քով: Կեդրոնաւորին է Սագաեան Տպարան Մեծաքանակ գնողներու գեղջ:

ԱՊԱՌԻԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆՈՎ



Եթէ կ'ուզէք ամէն տեսակ գոհարեղէններ ունենալ, տօնն ու ճաշակաւոր թէ՛ արեւելեան եւ թէ՛ եւրոպական ճաշակով պատրաստուած, մամաքոյցներ, արծաթեայ պատաշաններ եւլլն. գիմեղէք Պոլիս, Ոսկերչաց Շուկան, Մեծ-Փողոց, թիւ 13:

Հարկւրին 20 կանխիկ, մնացեալին համար 100ին 5 մասնաւճար: Կանխիկ գնողին համար հարկւրին 5 զեղջ: Գործածուած գոհարեղէնները եթէ մնաստուած չեն՝ 100ին 10 զեղջով կա կ'առնուին. իսկ ապառիկ գնողներէն՝ 100ին 15 զեղջով:



ՅՈՎԱՅՓ ՊԱՂՊԱԼԵԱՆ

(ՄԵՂՐՈՒՆԻ)

ԱՍՏՄԵՆԱՐՈՅԺ

Մուշաֆէրիէ Հիւանդանոցին եւ

Պարոկական Վարժարանին

Բերա, Մեծ Փողոց, Թագսիմ, թիւ 61

Ձերպահանգ արաւքման

Պալպալեան ամէն օր ակոսայի ամէն տեսակ հիւանդութիւններով տառապողները կ'ընդունի, իսկ Ուրբաթ, Կիրակի եւ երեքշաբթի մինչեւ ժամը 5: Գիշերուան ու եւ ժամուան կարելի է գիմնի Պալպալեան կ'երաշխաւորէ իր լեցուցած ոյջ շինած ակօսները: Յորեկները ակօսքաշի տալու համար որոշ վարձք մը չկաւքաշի տալովին կ'աւելն կ'ախեալ է:

Աղօտանքներու օրի

ՅՈՎԱՆ Գ. ՓԱՍՊԱՇԵԱՆ

Պատրաստած է հետեւեալ նոր գոտադրքերն, մանկավարժական նորագոյն մեթոտներու համաձայն, գիւրացներու համար Ուսումն. խորհրդոյ կրթական Ծրագրին պորձադրութիւնը:

1. ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԸՆԹԱՅ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ. ԱՅԲԵՆԱՐԱՆ-ԸՆԹԵՐՅԱՐԱՆ, Բնական եւ գիւրագոյն մեթոտ կարգով գրելու: Գիրք եւ լինթերցում համարնիաց: խորագիր 1 1/2 Ղրշ:

2. ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. Դասագիրք Ընթերցանութեան եւ բնական ու բնագոտական նախնական ծանօթութեանց 3 Ղրշ:

3. ԱՅԲԵՆԱՐԱՆ-ԸՆԹԵՐՅԱՐԱՆ ՅԸՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Դիւրուսուց մեթոտով: Տղայոց եւ չափահասներու համար 1 1/2 Ղրշ:

4. ՊԶՏԻԿՆԵՐՈՒՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ. Պատկերադարգ. Յատակագծերով եւ Աշխարհացոյցներով: Մանկապարտէզ-Ծաղկոցներու, Նախապատ. կարգերու եւ Տարր. Դասընթացքի Ա. տարւոյ համար: Դ. տիպ՝ հիմնովին բարեփոխուած 2 1/2 Ղրշ:

5. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ Տարրական Դասընթացք (Ա. եւ Բ. տարի). Պատկերներով եւ Աշխարհացոյցներով. Բ. Տղագրութիւն բարեփոխուած (Մամուլ Ներքոյ) 2 1/2 Ղրշ:

6. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ Միջին Դասընթացք (Հրատարակելի):

7. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ Բարձ. Դասընթացք. Պատկերադարգ. Բնական եւ Քաղաքական. Ճոխ ծանօթութիւնք աշխարհի հինգ մասանց Բնական եւ Ճարտարագործական արտադրութեանց եւ Վաճառականութեան վրայ: Մեծագիրք երես 200 6 Ղրշ:

8. ՀԱՄՐ ԱՇԽԱՐՀԱՅՈՅՅԵՐ, Աշխարհագրութեան եւ գոտերու վարժութեանց համար. հատը 10 փարս. 100 հատը 20 Ղրշ:

9. ՊԶՏԻԿՆԵՐՈՒՆ ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ, Պատկերադարգ. Մանկապարտէզներու. Ծաղկոցներու եւ Նախապատրաստական կարգերու համար . . . 3 Ղրշ:

10. ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. Տարրական Դասընթացք. Ա. տարի 4 Ղրշ:

11. ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. Տարրական Դասընթացք. Բ. Տարի 4 Ղրշ:

12. ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. Միջին Դասընթացք Դ. Տարի 4 Ղրշ:

13. ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. Միջին Դասընթացք Դ. Տարի 4 Ղրշ:

14. ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. Բարձր Դասընթացք. Ե. եւ Զ. տարի 10 Ղրշ:

15. ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. Ընդարձակ տեսական եւ գործնական 15 Ղրշ:

16. ԱՐՈՒԵՍՏ ՏՈՄԱՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ եւ Վաճառականական Դիտելիք. Պարզ առւմար եւ կրկնառւմար: Ամէն մարդ կարող է ինքն իրեն սորվիլ կարճ ժամանակի մէջ: Վարժարանաց համար յարմարագոյն դասագիրքն է իւր համառոտութեամբը, պարզութեամբը եւ դիւրութեամբը մեթոտով 6 Ղրշ:

17. ՆԱԽԱՍԱՐԵՐԻ Գործնական Երկրաչափութեան եւ գծագրութեան. Տարրական եւ Միջին Դասընթացք. 125 պատկերներով 5 Ղրշ:

18. ՏԱՐԵՐԻ Գործնական Երկրաչափութեան. Բարձր. Դասընթացք Ա. Տարի. 264 պատկերով 6 Ղրշ:

19. ՏԱՐԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆԻ ԳՐԱՀԱՇԻՈՅ. ԻՈՅ. Թուաբանական խնդրոց լուծմանը համար կիրառելու. Պարզ բացատրութիւններով 3 Ղրշ:

20. ՆՈՅՆԻՆ ԲԱՆԱԼԻՆ ի պէտս Ուսուցչաց. Կը պարունակէ Աշակերտաց Գրքին բոլոր հրահանգաց եւ խնդրոց լուծումները 3 Ղրշ:

Դիմել հեղինակին եւ կամ գրավաճառներու:

MATTONI

GIESSHÜBLER

ԲՆԱԿԱՆ

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԶՈՒՐ

ԻՆՔՆԱՐՈՒՂԵԱՆ ԱՂԲԻՐ՝ ԱԼՔԱԼԵԱՆՍԵՂԱՆԻ ԼԱԻԱԳՈՅԵ ԵՒ ԶՈՎԱՑՈՒՑԻՑ ԸՄՊԵԼԻ

Հազի, կոկորդի ցաւերու, սաւմախի, հաղառիսի եւ միզարգեղութեան

աւազոյն զեղք

Կը վաճառուի ԱՄԷՆ ՏԵՂ

Մեծ նպարավաճառներու, գեղաւաճառներու, գեղադործներու քով եւ ճաշարաններու մէջ:

Heinrich Mattoni, Carlsbad et Vienne

ՌՈՊԸՐԴ ԳՈԼԵՃ

Վարժարանին յառաջիկայ տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտ. 2/15/ին Կարգադրու. թիւներ եղած են նոր դիւրութիւններ տալու վաճառականական ուսմանը հա. մար. Մնայուն բժիշկ մը՝ աշակերտներու առողջութեան, մարմնամարզներուն ու խաղերուն, ինչպէս նաեւ վարժարանին ընդհանուր առողջապահական վիճակին վրայ կը հսկէ: Նախորդ տարու ընէ սկսեալ բացուած է նաեւ փոքր սղոց յատ. կացեալ նոր շէնքը, ուր պիտի ընդուն. ուին մինչեւ 10 տարեկան աշակերտներ:

(22)

3-12

ԳԻՇԵՐՈՐԹԻԿ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆ
Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՈՒՅ ԿԵՍԱՐԻՈՅ
Հաստատեալ 1888 Մայիս 1

Կեսարիոյ Ս. Կարապետի վանուցս վարժարանին ժէ. Տարեշրջանը կ'սկսի յառաջիկայ 1903 Սեպտեմբեր 1/ին:

Վարժարանին մէջ կ'աւանդուին զուտ տոճմային կրթութեամբ զանազան ինքու. ներ եւ գիտութիւններ: Լեզուներն են Հայերէն, Օսմաներէն, Ֆրանսերէն եւ սկզբունք Անգլերէն եւ Գերմաներէն: Գիտութիւնք են բաց ի զանազան կարեւ. ւոր ուսմունքներէ, բնական ու հասարակ. գիտութիւններ՝ որոնք կ'աւանդուին ըն. դարձակօրէն եւ հիմնականապէս: Գիտա. կան ճիւղերու դասերն աւելի արդիւնա. ւոր ընելու համար, վարժարանս ունի պէտք եղած անհրաժեշտ գործիքներու հաւաքածոյ մը. ուսուցչական մարմինը կազմուած է կարող ու պարտաճանաչ անձերէ, որոնց վրայ պիտի աւելնայ հատ. մ'ալ յառաջիկայ Սեպտեմբերէն սկսեալ:

Վարժարանս վանքէն փոխադրուեցաւ նորակառոյց ընդարձակ շէնքին մէջ, ւր թէեւ վանքին գրեթէ կից, բայց անշատ զիջ մը ունի, օդատուն եւ սքանչելի ուր ուսանողք պիտի վայելեն ըստ ամենայնի հաճելի հանգստութիւն մը: Տարեկան թո. չակն է այսուհետեւ ընդ միշտ 11 (տաս. նեւմէկ) օսմ. ոսկի, որուն կէտը կանխիկ կը գանձուի եւ միւս կեսը վեց ամիսէն Մտից տուրք մը կ'անուի մի անգամի համար 1/2 օսմ. ոսկի: Ամենեւին նկատու. ղւթեան չեն առնուիր ձրի, կիսաթուշակ եւ նոյն իսկ պակաս թուշակաւ աշակերտ ընդունելու համար եղած առաջարկու. թիւներն եւ անպատասխանի կը մնան իսպառ:

Թուշակաւոր ուսանողաց անկողինի, հագուստի ու ճերմակեղէնի վերաբերեալ ամէն առարկաներն ու պիտուքներն իրենց վրայ են: Իսկ գրական ու գալոցական ամէն պէտքը վարժարանէն կը հայթայ. թուին, ինչպէս նաեւ լուսցքի, սալորիչի. բժշկի եւ գեղորէից ծախքերու: Ուսանողաց կը տրուի օրը երեք անգամ ուտեստ պակցող օրերը միշտ պահպիկերալուր:

Հետաւոր քաղաքներէ եկող ուսանողք եթէ ուզեն արձակուրդի օրերը վարժա. րանիս մէջ անցընել, ասոր համար իբրեւ. ծախք բան չի պահանջուիր:

Փափաքելի էր որ զուտ տոճմային կրթութիւն աւանդող սոյն հաստատու. թեւէն օգտուէին մօտակայ եւ հեռաւոր ծնողք:

Առաջնորդ-Վանահայր
ՏՐԻԱՏ ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԵԱՆ

(21)

3-4

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՅԵԱՆ

Ա. Տ. Ա. Մ. Ն. Ա. Բ. Ո. Յ. Ժ.

Պոլիս, Պաճեհ Գաբու, Պին Պիր Զեչիտին դիմաց
ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՅԵԱՆ ամէն առաւօտ կանուխ կը գտնուի
Սկիւտար, Իճատիէ, Տողրամաճը փողոց իր բնակարանը
Ամէն օր 3-11 դիմել Պոլիս, Պաճեհ Գաբու, Պին-Պիր-Զեչիտին դիմաց
Լիբանի օրեր ժամադրութեամբ

ԱՓՍՍԹՈՒԼԻԻ ԲՆԱԺԻԺԻԻԻԻ Ի ԳՈԼԵՃ
(ՀԱՆՈՒՆԵԱՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆ)

Վարժարանս կ'աւանդէ մեր երկրին մէջ գտնուող ամերիկեան միւս գոյէճնե. րուն յար եւ նման ծրագրով մը՝ Հայ, Օսմ., Անգլ., Ֆրանս. եւ Յուն. (Յունաց համար) լեզուներ. նաեւ Բնական, Բնա. պատմական, Ուսուցական, Փիլիսոփայական եւ. գիտութիւններ. իսկ իբրեւ արուեստ՝ կ'ուսուցանէ կահագործութիւն, լուսա. նկարչութիւն եւ ջութակահարութիւն: Բաց աստի յառաջիկայ տարեշրջանէն սկսեալ պիտի հաստատէ 3 տարուան

Վաճառականական Գաւընքացք մը՝ ուր մասնաւոր խնամքով պիտի դա. տախտուին գործնականապէս առեւտրա. կան աշխարհ, թուար, տոմարակլթիւ, օրէնսգրտութիւն, վաճառականական եւ անգանաւ օրական գործողութիւններ, պաշ. տնական եւ ոչ-պաշտօնական ամէն տե. սակ գրութիւններ՝ հայ, օսմ. եւ ֆրանս. ւերէն լեզուներով եւ. եւ. եւ սոյն ճիւ. ղին աշակերտները ստիպեալ չպիտի բլլան գոյէճական միւս գասերուն հետեւելու: Գիշերօթիկներու գալոցական տարեթո. չակն է 10 Օսմ. ոսկի: Նոր տարեշրջանը կը սկսի սեպտ. 11/2/ին: Աւելի մանրա. ման տեղեկութեան համար գիմել առ տնո. րէնն վեր. Տրթ. Ա. Յ. Հայկուպեան ի Գոնիս:

ՖԷՆԻՔՍ ՕԹՐԻՇԻԷՆ

ԿԵՆԱՑ, ՀՐԴԵՀԻ, ԾՈՎՈՒ

ԿԱՅՍ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁԱՇՆՈՐ ՀԵՍԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏՆԱԿ Ի ՎԵՐԷՆԱ 1860ԻՆ

Գրանենեակ՝ Հաճօրեալ խան, բիւ 52, 53, 54, 55, 56

Լիազօր ներկայացուցիչ Գ. ՖԵՐԱՏԵԱՆ

Ֆէնիքս Օթրիշիէն Ընկերութեան կենաց ապահովողութեան օրինակ մը. — 35 տարեկան մէկը որ կ'ուզէ ապահովարար Ֆէնիքս Օթրիշիէն ընկերութեան 20,000 Ֆր. եւ քսանհինգ տարուան համար, տարեկան 925 80 Ֆր. պիտի վճարէ ու պայմանաժամուն պիտի ստանայ 31 266 Ֆր. հնչուն դրամ ամբողջօրին իսկ եթէ մեռնի զոր օրինակ, 10 տարիէն, իր ժառանգորդները անմիջապէս պիտի ստանան 21,314.62 Ֆր.: Այս ամէն գումարները ԱՆՈՒՆԱԿԱՆ չեն, այլ ԻՐԱԿԱՆ, եւ Ֆէնիքս Օթրիշիէն Ընկերութիւնն այս գումարներուն վճարումը կ'երաշխայ որէ իր բոլորով:

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԹԵՅԻ ՄԵՍ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Պոլիս, Պաճեհ Գաբու

Ճեչալ պէյ խանին կից, բիւ 10

ԱՂՆԻԻ ԹԷՅԵՐ

ԱՌԱՆ ԹԷՅԵՐ

ԿԵՅԻ ԸՆՏԻՐ ԽՈՒՆՈՐԳԵՆԻ

ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԹԷՅԻ ԽՈՒՆՈՐԳԵՆԻ

ԱՆՄԻՅԱԼԻ

ՏԵՍԱԿՈՎ ԵՒ ԳԻՆՈՎ

Գաւառներէ կ'ընդունուին ամէն քանա. կութեամբ յանձնարարութիւններ եւ կը կատարուին ամենայն ճշգրտապահութեամբ

Ա. Չ. Գ.

Գաղղիերէն լեզուի կարեւոր ուսումը մեր մասաղ սերունդին 40 դասի մէջ կո. կիկ ձեւով աւանդելու համար, կը յանձ. նարարենք հանրաժանօթ ուսուցչուէի Տիկին Զապէլ Ասատուրի երկարատեւ փորձառութեան արդիւնք եւ Աղղ. Բ. ւ. սուսնական Խորհրդէն վաւերացուած

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԴԱՄԱՐՆԹԱՅՐ
ՖԻՆԱՆՍԵՐԻՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ
ընտիր գործը եւ փորձով պիտի տեսնէք արդիւնքը: Գին 3 դանեկան:

Նոյնպէս կարելի է խզճի կատարեալ զիտակցութեամբ յանձնարարել մեր պատ. ուարժան ուսուցչաց:

ՍԱՀԱԿԵԱՆՅ—Սրբազան Պատմութիւն Հին Ուխտի դճ. 4

ՍԱՀԱ. ԵԱՆՅ—Սրբազան Պատմութիւն Նոր Ուխտի դճ. 4

ՎԱՍԻԼԵԱՆ—Նոր գրութիւն Գրադարձու. թեան—4 տետրակներու մէջ ամփոփ. ուած. Գին տետրակին . . . փր. 20

ՆԱՐ-ՊԷՅ—Մեծ բառարան պատկերազարդ Գաղղ. Հայ. 2 հատոր . . . դճ. 120

Գրմել «ԲԻԻԶԱՆԴԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ»
Դալաթիա, Սեղոս խան թիւ 5

3-4

ՀԱՅՈՒԼԵԱՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆ

Ա. Տ. Ա. Բ. Ա. Չ. Ա. Բ.

Վարժարանիս նոր տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտ. 9/ն (Ն. Տ.). Զօրեքորթի Գիշերօթիկներուն տարեթուակն է 12 Օսմ. ոսկի, որուն կէտը պէտք է վճարել Սեպտ. սկիզբը, միւս կէտը Յունիս մէջ: Գանա. կի գաս առնողները 3, իսկ երգեհոնի գաս առնողները 1 1/2 ոսկի աւելի կը վճարեն:

Կէս տոմարով Ատարազար ուղեւորելու՝ նաեւ ուրիշ գիւրութեանց համար, կարեւոր է որ վարժարանին գիշերօթիկ աշակերտուհիները, ինչպէս նաեւ յառա. ջիկայ տարեշրջանին նոյն վարժարանին աշակերտի փափաքով օրիորդները, իրենց անունները զրկեն՝ եւ կամ անձամբ կամ իրենց պաշտպանին միջոցով ներկայանան Մր. Ո. Ո. Փիթի, թիւ 5, Ամերիկեան խան, Կ. Պոլիս, մինչեւ Սեպտ. 4 (Ն. Տ.):

Վարժարանիս յայտադրը ուղղութեամբ ձրի կը զրկուի Ուրիշ տեղեկութեանց հա. մար զրկել Տրթ. Ա. Էֆ. Գալաթեանի, Ատե. նապիս Խնամակալութեան, Ատարազար (15)

5-8



Պ Ա Լ Ք Ա Ն

ԱՌԱՆՁՆԱԶՆՈՐՅԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՍՈՖԻԱ
Դրամագրոյի, պահուստ եւ կրաշիւսաշորոշեան գումար 7,500,000 ֆրանկ

Դրամատունք Ընկերութեան՝ Պուլիար Ազգ. Դրամատուն՝ Սոֆիա, Անգլեւաւորական Դրամատուն՝ Լոնտոն,
Տոյէ Պանք՝ Պերլին, Օսթ. Կայս. Դրամատուն՝ Բարիդ, Բրէտի Լիոնէ՝ Կ. Պոլիս
Գործակալութիւն՝ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ Ընդհ. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՌԻՆՃԵԱՆ
Կոստանդնուպոլիս, Զալաթիա, Պանք Օթոմանի ղէմ, Թափապուր խան

MAISON ISIDORE

Հաստատեալ 1860ին
Բերա. Մեծ Փողոց. 431—433

ԻԶԻՏՈՐ նորաձեւութեանց վաճառատունը 1,500,000 առարկայ ունի Մետաքսեղէն,
ձեռնոց, հոտեղէն, զարդեղէն, սանաթեր, ժապաւեններ, սեղմիրաններ, հովանոցներ, գոլ-
պաներ, վերջին նորաձեւութեամբ դիւարկներ, մազի պնուժ եւ վաճառում եւ ին. եւ ին. :
(17) 5—52

ՍԱԼԱՄԱՆՏԸՐ



Հ Ո Լ Ա Ն Տ Ա Կ Ա Ն
Ռուսացնակարգ ապահու-
վագրական Ընկերութիւն
Ընդդէմ հրդեհի
Հիմնեալ յԱմսթերսամ

Դրամագրոյի
Ֆր. 7,500,000
Ընդհ. Գործակալ Պոլսոյ
H. J. W. Huber Jr
Գոհամանցողութեան քիւ 10
7—52

6)

木野平印雀孔

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԶՈՒՐ ՀԻՐԱՆՈ
(HIRANO)

ՎԱՃԱՌԱՆԻՇ ՍԻՐԱՄԱՐԳ
Ոսկի միտայ 1900 ի Բարիդի
Արուեստահանգեսին
ՀԻՐԱՆՈՆ ձաւանական արքունիքին մէջ
գործածուող լաւագոյն հանքային ցուրն
է : Գինիով եւ առանձին կը խմուի : Ստա-
մոքսի թանջերու օգտակար եւ ախորժակ
զրգոող : — Շիւր 3 զրշ. մեծաքանակ զնո-
ղաց մասնաւոր սակարկութիւն :
Ընդհ. մերսանց Ք. ՆԱՔԱՄՈՒՐԱ ԵՒ ԸՆԿ.
(13) Բերա Մեծ-Փողոց 186 6—8

ՏԻ ԼՈՒԻ ԵՌԻՆԻՐՆ ԷՆՏ ՔՐԱՌԻՆ

(The Law Union & Crown)
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԸՆԿ.
Հրդեհի, Կեանքի եւ Արկածի դէմ
Հիմնուած 1825ին Լոնտոնի մէջ
Դրամագրոյի 1,500,000 Ա. Ո.
Պահեստի դրամ 4,800,000 " "
Ընդհ. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ
Ridley, Rowell & Co
Կալսթա, Բեռլին քիւ 9—10
8—52
(2)

ՌԻԵՍԴԵՐ

ՀՐԴԵՅԻ ԴԵՄ
Ա Ն Գ Լ Ի Ա Կ Ա Ն
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
ՀԻՐԱՆՈՒՆ 1851ԻՆ.



Հարաւորապէս Լոնտոնի Կալսթա ԸՆԿ. 6000000
Պարտաւոր դրամ եւ արքունի հասոյթ " " 4250000
Վճարեալ դրամագրոյի " " 410000

Հրապարակիս ծննդ Զրաւ. եւ Գերմ. ըն-
կերութեանց դրամագրոյի 100,000եան աւելի քան
Ռեւոլյուցիոն Ընկ. Հրդեհի դէմ ամեն կար-
գի գործեր կ'ապահովագրէ : Վնասները
տեղւոյն վրայ եւ անմիջապէս կը հատու-
ցանէ : Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ
ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱՆԱՏՈՒՆ

Պոլս. Սալման Համա, Բաբերճ օղլա Խան Բէ-43
Տեղւոյն եւ Զանթ Զրաւ. եւ Գերմ. ընկերութեանց
պարտաւոր դրամագրոյի 425000 Բաբերճ օղլա
100%եան աւելի քան, Զանթ Զրաւ. 125% Բա-
բերճ օղլա եւ Զանթ Զրաւ. 125% Բաբերճ օղլա

Ա. ՌԻԶՈՒՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
Վաճառատունք պատի թուղթերու
քոռիչներու, սղորներու, եւ այլն
Կալսթա, Ենի Զամի փողոց 55
Եւ Թիւրքիոյ դէմ 29
(12) 6—26



ԼՎԻԼԱՍ

ՖՐԱՆՍ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
Հրդեհի դէմ
Պարտաւոր դրամ եւ Ենկամուտ Ֆր. 5,400,000
Թուրքիոյ ընդհ. Գործակալութիւն
Զէչէեան խան, 22—23.
Կալսթա

(18)

ԿՐԵՇԱՄ (GRESHAM)

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
1902 տարուան հաշուեցոյցէն քաղուած
Ապահովագրեալ գումար 1,792,845 Ա. Ո.
4748 բոլիսի վրայ 79,907 » »
Ապահովագրեալ (1902) 79,907 » »
Տարբերութիւն գործառ-
նութեանց առաւել 324,733 » »
1901ի վրայ տարեկան
Ենկամուտ 1,311,091 » »
Դանձելի պահանջը 8,279,970 « «
Վճարեալ վնաս 18,673,030 » »
Ընդհանուր Գործակալ Թուրքիոյ
Edwards & Son
Ալալքմէի խան, Մէլտանց փողոց, Պոլիս
(11) 6—52

ՀԵԼՎԵՏԻԱ

ԱՊԱՀՈՎ. ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Հրդեհի, Կեանքի եւ Դժբախտութեան դէմ
Ընդհանուր ԱՐՇԱԿ ՌԻՆՃԵԱՆ
Ո. ՍԵՅ ԵՒ ԸՆԿ.
Կալսթա, Պոլս. Բաբերճ օղլա Խան Բէ-23, 24, 25

ԲԱՌՆԱՍ

Լ ՈՒՍԱՆ ԿԱՐՉԱՏՈՒՆ
Բերա, Մեծ Փողոց Հանգուր Բասաթի Բասաթի 288
Ապահովագրեալ եւ Ենկամուտ Ենկ. Ենկ. Ենկ.
ՄԱՍՆԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
Փառք Ենկ. Ենկ. Ենկ. Ենկ. Ենկ.
Գոհամանք լուսանկարներ
Կ'ընդունին եւ ինքնին աւելի քան Ենկ. Ենկ.
ԱՄԱԹԵՐՈՒՄ ԶԱՄԱՐ ՏԵՂԱՐԱՐԱՆ ԵՒ ԴԻՄԱՐ
Այլատուութեան կը կատարուին տանց մէջ
12 քաղինէ լուսանկարներ շինել տուող
Իրաւունք ունի 50X60 մեծութեամբ իր
մէկ լուսանկարը ստանալու
(4) 8—52

Ֆ. ՎԻԼՀԵԼՍ ՎԻՆԿԼԵՐ

(F. Wilh. Winkler)
ՓՈՐԱԳՐԻՉ
Հաստատեալ 1886ին
Բերա, Մեծ Փողոց, Թերթի քիւ 544
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՓՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Մետաքսեղէն, զիգուրի եւ այլնի վրայ
Պատրաստուին զուգուր սլակներու (եւսթա)
Բառուէ կեիքներու պատրաստութիւն
Կապարիկներու ձուլարան կնքելու համար
Դաւաւներ կ'ընդունուին յանձնարարութիւններ
Ֆ. ՎԻԼՀ. ՎԻՆԿԼԵՐ Միակ Ներկայացուցիչն է
«ԱՂԻԼ» գրի մեքենային
(5) 8—13

ԼԱ ՍԵԼԵՐԻԴԵ
Ապահովագրական ընկերութիւն
Ապակեղինաց եւ հայելիներու կտրելուն դէմ
Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՌԻՆՃԵԱՆ
Զալաթիա, Օսթ. Պանքային դէմ
Թանգարան խան 25—52

ՍԱՎՈՅԱ ՏԱՎՈՅԱ

ՄՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
Ի Տ Ա Լ Ա Կ Ա Ն Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ի Ն
Դրամագրոյի 2,000,000 Խուլ լուս
Ընդհ. Գործակալ ԼԵՒՈՆ ԱՍՍՏՈՒՐ
Կալսթա, ձեռնի խան
(8) 7—52